AKPINAR

29. Sayı

Eylül - Ekim 2010 Yıl: 5 ISSN: 1306 - 3731 3 TL

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

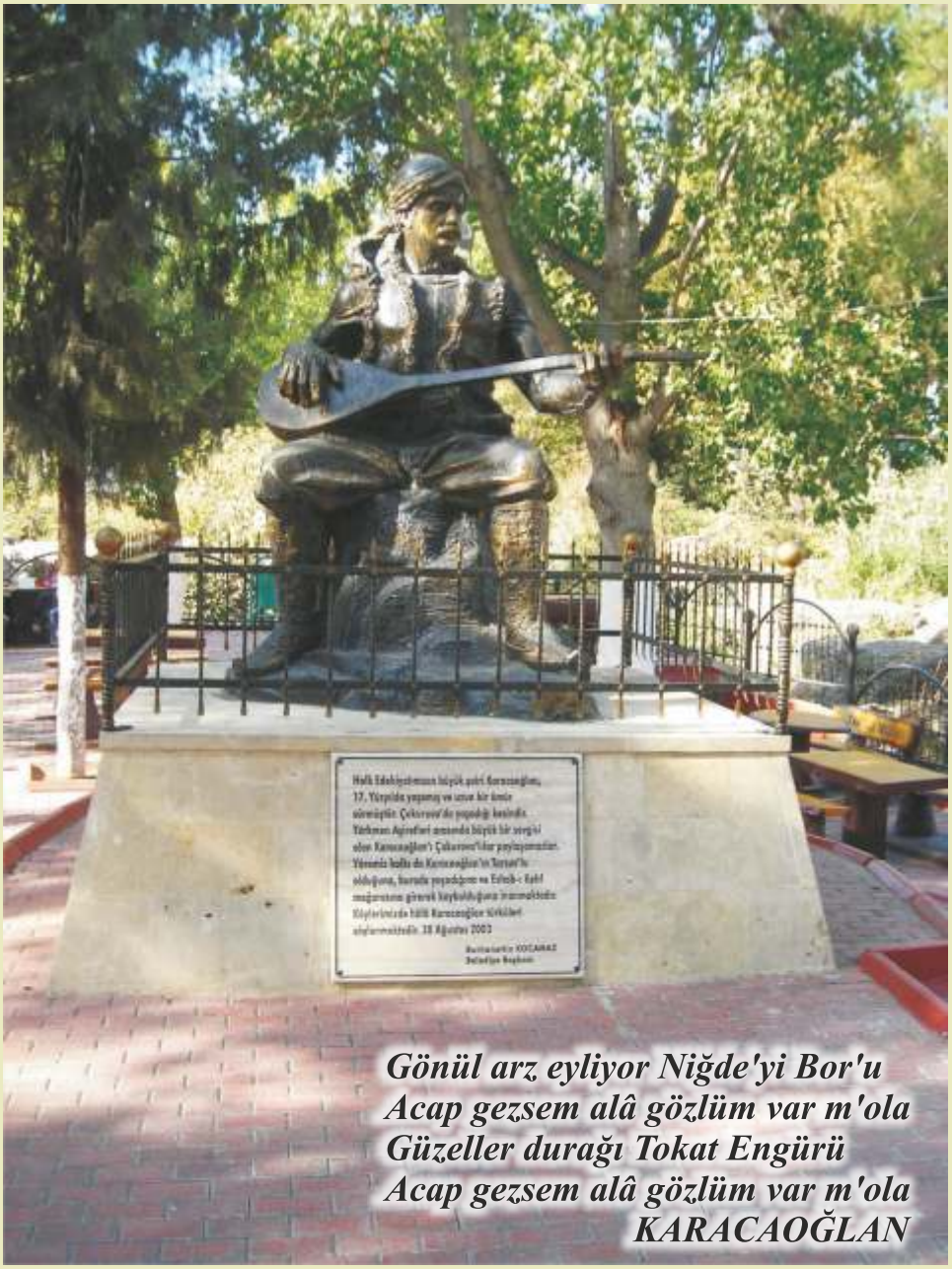

www.akpinardergisi.com

Tarsus

9. Uluslararası

Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları

21-24 Eylül 2010

AKPINAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yıl: 5 Sayı: 29 / Eylül - Ekim 2010 ISSN: 1306-3731

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com
ismailozmel1@gmail.com

YAYIN KURULU
İsmail ÖZMEL
Murat SOYAK
İsmail SARIKAYA

DANIŞMA KURULU(HAKEM HEYETİ)
Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet UĞUR (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ
Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ
Sayısı: 3 TL
Yıllık Abone Bedeli: 20 TL
Resmî Abone Bedeli: 40 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK & TASARIM
Nilay PEKER ERSAN

BASIM YERİ
Karan Ofset & Form
Mezbaha Cad. Yavuz Apt. No: 36/B • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Dergimize gönderilecek yazıların başlığı 12 punto, alt başlıklar ve muhtevası 11 punto olarak word sayfasında yazılıp disketle yazışma adresimize posta ile veya el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

4 **İDEALİST ARKEOLOG**
Taha AKYOL

6 **ŞİİR ÜZERİNE ÜÇ BEŞ KELAM**
Yaşar ÇAĞBAYIR

9 **GÜNEY ŞEHRİ KADAR GÜZEL** (Şiir)
Özer MERAL

10 **BİR YAŞAMA BİÇİMİ EDEBİYAT**
Yard. Doç. Dr. Ahmet Vehbi ECER

11 **GÜZELLEME** (Şiir)
İbrahim Agâh ÇUBUKÇU

12 **ŞİİRİMİZDE HAZAN**
Vedat Ali TOK

16 **YENİ BİR MEDENİYET DAİRESİNİN DİLE ETKİSİ NEDİR?** (Deneme)
İsmail ÖZMEL

20 **ŞAİR ESİN ARDIÇ YA DA GİZEMİN SESSİZ ÇIĞLIĞI**
Ahmet SIVACI

26 **ÇİY GÜLÜMSER** (Şiir)
Sergül VURAL

27 **YUNUS EMRE ve TÜRKÇE**
İsmail SARIKAYA

30 **İSTANBUL, İSTANBUL**
Murat SOYAK

37 **CAFER CABBARLI VE NURU PAŞA**
Doç. Dr. Asif Rüstemli

43 **BEKLER GELİNİ DUVAKLAR**(Şiir)
Abdülkadir GÜLER

44 **MAZİDE KALMIŞ** (Şiir)
Osman AYTEKİN

Sevgili Akpınar Okuyucuları,

9. Uluslararası Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları

Söze, yakın zamanda Tarsus'u gördünüz mü sorusunu sorarak başlamak istiyorum. Milyonluk gelişmiş bir şehirde kültür, tarih ve turistik yöreler olarak ne aramışsanız hepsinin Tarsus'ta dikkatle ve estetik imkânlardan yararlanarak yapıldığını görmek bizi hakikaten mutlu etti. Caddelerin vasıtalara ve yayalara ayrılan kısımlarının düzgün ve güzel yapılması yanında, müzeler, mesela Osmanlı müzesi, tarihi eserler mesela Nusret Mayın gemisi, Ziyaret yerleri Eshabı Kehf ne kadar güzel ve asaletine uygun bir çevre ile süslenmiş, görmeye değer. Şehre emeği geçen, edebiyatımıza ve kültürümüze, sanatımıza emek vermiş insanların büstleri ve hatıra abideler halinde şehre serpiştirilmiş olması Belediye Başkanı Burhanettin Kocamaz'ın, 4 dönemdir Tarsus'a Belediye Başkanı olarak neden seçildiğini de izah ediyor.

İşte bu kadar gelişmiş ve güzelleşmiş Tarsus'ta 21-24/ Eylül 2010 günlerinde 9. Uluslararası Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları gerçekleştirildi. Şairler şiirlerini okudular, âşıklar, ozanlar sazları ve sözleriyle güzellikler yarattılar.

9. kutlanan şiir akşamlarının bir gönüllü gayretlisi var, Tarsus Belediyesi Kültür Sanat danışmanı emekli Edebiyat öğretmeni Kudret Ünal, Yurt içinden ve yurt dışından 17 ülkeden gelen şair ve yazar dostların karşılanması, onların ikametleri ve yiyecek vesair ihtiyaçları, gezi programları ve her akşam sanat ve edebiyatla süslü gösterilerin düzenleyicisi ve yöneticisi. Elinde not defteri, kalem ve telefon. Hiçbir şey aksamıyor, saati saatine, ahenkli bir akış.

Aşıkların başında bir usta var, yıllardır birikimlerini saz ve söz âşıklarına ve onların gelişmesine ve tanıtılmasına adayan Şeref Taşlıova. Sazlar coştuğunda, seyirci sıralarında adeta nefes kesiliyor, kulaklar nağmelerde, türkülerimizde, gözler bu ahenkli çalışta. İkinci akşam şairler şiirlerini okudular, üçüncü akşam atışmalar, toplu çalışlar ve yakalanan ahenk tıpkı Türk şiirinin gönül atışlarını simgeleyen ritim gibi, Anadolu ikliminin ruhlara yansıması idi. Üçüncü akşam kalan şairler şiirlerini sundular. Yakınımızdaki Tarsus Şelalesinin sesi bizi Boğaz içinde rüzgârın ve vapur çarklarının unufak ettiği deniz suyunun sesine götürdü. İlginç bir ruhi ortam sevgiler ve hayranlıklar bu seste bir yürek atışı gibi birleşti. Ben "Çağır Da Geleyim Güzel İstanbul" şiirimi okudum. Bir daha anladım ki yurdun neresinde bir güzellik varsa, onun en olgun seviyesi olan İstanbul güzellikleriyle birleşiyor ve birbirlerini tamamlıyorlardı.

Dostlarla buluşmak, kalem ve mızrap dostlarıyla bir arada olmak ne kadar güzeldir. Nail Tan, Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat, Hayrettin İvgin, Prof. Dr. Ali Berat Alptekin ve Prof. Dr. İsmail Görkem, Nazım Payam, Ahmet Özdemir, Prof. Dr. İbrahim Agâh Çubukçu, Turan Oflazoğlu ve Yurt içinden ve Yurt dışından gelen Türkçenin sevdalıları ve Türkiye'nin dostları.

Birçok ilimizin hasretini çektiği fevkalade güzel bir tiyatroyu Tarsus'ta bulmak bizi ayrıca mutlu etti. Tarsus tiyatrosu bina ve mekân olarak tek kelime ile mükemmel ve oynadıkları Karacaoğlan piyesi ile gösterdikleri başarı, gözlerimizi ve gönüllerimizi doyurdu.

Bu arada dergimiz Akpınar'ın sahibi olarak bizi de ödüle layık görmüşler:

Sayın İsmail ÖZMEL
Akpınar Dergisi

Derginizle Türk Dili ve Edebiyatına yaptığınız hizmetlerinizden dolayı, Tarsus Belediye Başkanlığı 2010 yılı "Karacaoğlan Özel Ödülü"nü kazandınız.

Başarınızı yürekten kutlar, değerli çalışmalarınızın devamını dilerim. 21 Eylül 2010

Burhanettin Kocamaz - Tarsus Belediye Başkanı

Bu özel ödülü Akpınar'ın yazarlarına ve okuyucularına verilmiş kabul ediyor, takdir edenlere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu arada diğer Karacaoğlan ödülleri Prof. Dr. İbrahim Ağâh Çubukçu, Karacaoğlan araştırmaları sebebiyle Prof. Dr. İsmail Görkem, Turan Oflazoğlu, Ressam Ertan Aykın, Tarsus Sanat Musikisi Derneği Başkanı Sinan Durusu'ya verildi.

Tarsus 9. Uluslar arası Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları, unutulmaz güzelliklerin tanıtıldığı ve yaşatıldığı güzel günlerdir. Belediye Başkanı Burhanettin Kocamaz ve Kültür Danışmanı Kudret Ünal'ı kutluyoruz.

Bu sayımız yine dopdolu.

Taha Akyol, İdealist Arkeolog başlıklı yazısı ile dergimizin misafiri. Yaşar Çağbayır, Ahmet Vehbi Ecer, Vedat Ali Tok, İsmail Özmel, Ahmet Sıvacı, İsmail Sarıkaya, Murat Soyak, Doç. Dr.Asif Rüstemli'nin yazılarını ile Özer Meral, İbrahim Ağâh Çubukçu, Sergül Vural, Abdülkadir Güler ve Osman Aytekin'in şiirlerini zevkle okuyacağınıza inanıyorum.

Daha güzel ve daha zengin sayılarda buluşmak dileği ile hoşça kalın, sağlıcakla kalın.

İSMAİL ÖZMEL

İDEALİST ARKEOLOG

Taha AKYOL
t.akyol@milliyet.com.tr

AHLAT ve çevresindeki Selçuklu kültür mirasını ihya etmeye hayatını adamış bir arkeolog aile; Prof. Haluk Karamağaralı, eşi Prof. Beyhan Karamağaralı... 1968'de ilk kazıyı ve envanter çalışmalarını başlatan, bu iki idealist arkeolog.

O yılların yoksul Türkiye'sinde çok defa çalışmalarını kendi imkânlarıyla yürütmüşler ve bize bu muazzam kültür mirasının kapısı açmışlar.

İkisini de rahmet ve şükranla anıyorum.

Şimdi bayrağı kızları Doç. Dr. Nakış Karamağaralı taşıyor. Nakış Hanım da hayatını Ahlat ve çevresindeki tarihi eserlerin bulunmasına, korunmasına, restorasyonuna adamış bir idealist.

Ahlat'a adanmış aile

Kendisiyle Ahlat'taki 'Kazı Merkezi'nde görüştük. Her taraf numaralanmış taşlarla, torbalarla, haritalarla dolu.

Duvarda, babası Haluk ve annesi Beyhan Karamağaralı'ların fotoğrafları ve altında çeşitli hatıra fotoğrafları.

Anlatırken duygulanıyor, hem Selçuklu medeniyetine duyduğu idealistçe heyecandan, hem babasıyla annesine olan kuvvetli hissi bağlılıktan.

Rica ettim, fotoğraf çekindik. Bu fotoğraf benim için de çok değerli, Karamağaralı ailesine ve Ahlat'ta yaptıkları büyük işe duyduğum saygıdan dolayı.

Selçuklu kültür mirası

Nakış Karamağaralı'yı dinliyorum:

7-8 bin anıt mezar taşı var. Hemen tamamı Selçuklu Türklerine ait. Müslüman mezarlığı olduğu için az sayıda Kürt de buraya defnedilmiş tabii. Ahlat mimarisi, Asya Türk mimarisinin bir devamıdır. 11. yüzyıl civarında Ahlat çapında sadece iki medeniyet merkezi daha vardı; Belh ve Buhara...

11-12. yüzyıla ait en büyük Türk mimari mirası, Ahlat ve çevresindedir.

Yerin 4 metre altıda kalmış hamamı ve çarşıyı ortaya çıkarmak, mezar

taşlarını okuyup korumaya almak, çevre düzenlemesi yapmak, kümbet, medrese, cami binalarını restore etmek...

Efes'ten daha geniş ve zengin bir miras.

Kıt imkanlarla çalışıyorlar. Nakış Hanım haklı bir sitemde bulunuyor:

- Antik Yunan ve Roma eserleri için sponsor olan şirket ve vakıflarımızı elbette takdir ediyorum. Ama Ahlat'taki bu emsalsiz mirasın ortaya çıkarılması konusunda ilgisiz kalmalarını da üzülüyorum, çok üzülüyorum.

Nakış Hanım'ın bu sözlerini büyük kültür fonları bulunan firmalarımızın dikkatine sunuyorum.

Japonların ilgisi

Geçen yıl Ahlat'ta küçük bir Budist-Uygur mabedi ile çevresinde bazı ev kalıntıları bulunmuş. Orta Asya'dan gelen kitleler içinde onlar da varmış demek ki.

Bu keşif bilim âleminde duyulunca, Japon Ryukoku Üniversitesi'nden bir arkeolog heyeti Ahlat'a gelerek inceleme yapmışlar, bilgi almışlar.

Muhtemelen bu küçük Uygur-Budist mirasına sponsor olacaklar.

Nakış Karamağaralı ve çalışma arkadaşlarını kutluyorum.

Ahlat'tan Malazgirt'e bölgeyi himayesine alarak çalışmaları başlatan Cumhurbaşkanı Gül'ü ve projeleri adım adım izleyen Genel Sekreter Mustafa İsen'i kutluyorum.

Bir fırsatını bulup Ahlat ve çevresini gezmenizi sizlere de tavsiye ediyorum.

ŞİİR ÜZERİNE ÜÇ BEŞ KELAM

Yaşar ÇAĞBAYIR

Şiir, tuzak.
Şiir, duygularıma vurulmuş kilit.
Şiir, anlatamadıklarım.

Oyhan H. BILDIRKİ

Siz yarışmacı gençlerin ve ailelerinin heyecanlı olduğunu görüyorum. Ancak heyecanın yoğunluğunu ya da derecesini anlamam mümkün değil. Çünkü ben yarışmacı değilim. Öyle ahım şahım yarışmalara da katılmış değilim.

Çeşitli yerlere gönderdiğim bir iki inceleme, anı veya öykünün derece aldığı olmuştur. Ama ben onları tam anlamıyla yarışmacı ruhuyla sunmadığım için, bana bir heyecan da katmamıştır, aldığım ödüller.

Çocukken de taş atma, çelik çomak yarıştırma, köpek boğuşturma, tosun kıraştırma, koç vuruşturma, teke tokuşturma gibi yarış denilebilecek girişimlerimiz olurdu. Bunlar da bir ödüle bağlı olmadığından bize pek heyecan ve zevk vermezdi... Çoğunun kavga ile son bulduğu olurdu.

Sizler, farklısınız... Sizler isteyerek, bilerek yarışmacı oldunuz... Hedefiniz kazanma... Zaten bugünlerdeki bütün çabanız, çalışmanız kazanma üzerine... Sınavdan sınava, dershaneden dershaneye koşturuyorsunuz kazanmak için...

Şimdilik heyecanınızı biraz bastırın ve şu yaşlı, öğretmenlerinizin öğretmeni, emekli öğretmen amcanızın sözlerini yalın kulakla dinleyiniz...

Önce, şiirlerinizin kalitesinden başlamak istiyorum. Bundan önce de bizzat tarafımdan yürütülen iki ayrı yarışma yaptık. Gördüm ki gittikçe şiirlerin özgünlüğü, güzelliği ve özelliği artmakta... Ben bundan büyük sevinç duyuyorum...

Gençliği kötüleyenlere, okumuyor, yazmıyor diyenlere karşı çıkıyorum ve hayır, diyorum. Gençlerimiz, okuyor, inceliyor, yazıyor ve yeteneklerini geliştiriyor...

İşte göstergesi... 95 genç şair karşımızda duruyor. Hem de şiirleri kitaplara, dergilere girecek kadar güzel ve özel...

Evet, genç şair kardeşlerim, şiirleriniz mesajlarla dolu... Kimi öznel, kimi tinsel, kimi de nesnel... Kimi uçarı, başı havalarda; kimi ayakları yerde... Hatta toplumsallıktan evrenselliğe kadar

uzanan ince fikir parçacıkları ile dolu...

Birilerine bazı mesajlar iletmek isteyenler de yok değil... Onların da mesajları o birilerine, sevdiklerine ulaşmıştır... Bundan şüpheniz olmasın... Evet, bu iş de bir şiir konusudur... Onun için yadırgamıyoruz. Niye yadırgayalım ki?..

Klasik edebiyatımızın aşk şairi diye bilinen koskoca, kavuklu, sakallı, eli tespihli Nedim'i bile, sevgilisini göremediğini ve bu yüzden, sevgilisinden haber alabilmek için sabah rüzgârına âdeta yalvarıyor:

Sevdiğim cemâlin çünkim göremem
Çıkmasın hayâlin dîl-i şeydâdan
Hâk-i pâye çünki yüzler süremem
Alayım peyâmın bâd-ı sabâdan.

Sizler niçin sevgilerinizi, sevgililerinizi dizelere dökmeyesiniz? Buna şaşmam... Hatta dökmezseniz şaşarım.

Yukarıda şiirlerin kalitesinin arttığını söyledim. Evet, bu doğru; seçici kurul üyelerinin gözlerinin dolmasına, seslerinin titremesine, boğazlarının düğümlenmesine sebep olacak kadar güzel ve etkili şiirlerle karşıladınız bizi...

Bu güzelliklerin yanında, Türkçenin dil ve anlatım kurallarına, yazım kurallarına aykırı pek çok dizeler, kıtalar, şiirler de yok değildi. Değerlendirmenin sağlıklı olabilmesi için seçici kurula şiirler, hiçbir düzeltme yapılmadan sunuldu. Dolayısıyla Türkçeyi doğru ve düzgün kullanmayı alışkanlık hâline getirmemiş bir kimsenin şair olma niteliğini taşıyamayacağının bilinmesini arzuladık. Aksi olsaydı Türkçeye, Türk diline büyük haksızlık, büyük hakaret yapmış olurduk. Yıllar önce böyle bir yarışmayı düzenleme fikri Türkçenin yazılı basın hayatında düzgün kullanılamadığı görüşünden ortaya çıkmıştı. Bu yüzden Türkçeye haksızlık yapmadan daha öte kendimizi de inkâr edemezdik.

Dil ait olduğu milletin bütün maddi ve manevi değerlerini bünyesinde bulundurur. Ve bu değerler, dille birlikte gelecek kuşaklara en sağlam biçimde aktarılır. Dille birlikte diyorum, çünkü dili de, dilin kullanılışını da, kavramlarını da geleceğe taşımak durumundayız. Bugün her yerde duyduğunuz, karşılaştığınız gibi dilimizi yeterli kullanamadığı için gençliğe çullanılmaktadır, vur abalıya örneği... Oysa bunda kabahat yalnız gençlerin değil... Hatta gençlerinki diğerlerine göre yok sayılabilecek nitelikte... Demek istiyorum ki dilin bozulması, kirlenmesi bireylerin, yetişenlerin eğilimlerinden değil, kitle iletişim araçlarından kaynaklanıyor. Çünkü kitle iletişim araçları, kültürel üretimin en etkin ve etken vasıtalarıdır. Yapılan yanlışlıklar zamanla doğru imiş gibi görünmeye başlar. İşte bu da kültürel yozlaşmanın ta kendisidir. Bunları, sizlere ders vermek amacıyla değil... Bu yarışmayı neden düzenledik,

sorusuna cevap olması açısından araya sokuşturdum.

Şiir güzelliktir, güzelliği güzelce sunmaktır...

Şirin tanımını yapmak güçtür. Şiir tanımlanırsa güzelliğe ulaşma, güzelliği arayıp bulma gayreti de sona erer... Diyebiliriz ki ne kadar şair varsa, o kadar da şiir tanımı vardır... Onun için bütün meslek dallarının hatta bazı güzel sanat kollarının okulu, akademisi, fakültesi vardır ama şiirin yoktur. Her ne kadar edebiyat fakültelerinde şiirler ele alınıp incelense de onun adıyla bir okul hiç mi hiç yoktur. Bazı edebî ekoller için böyle bir yakıştırma yapılsa da o şiirde güdülen yolları sınırladığı için gerçek anlamda şiir öğretim kurumu değildir.

Şiirin malzemesi kelimeler ve hayaldir. Kelimelerin yüklendiği anlam ve çağrışımlar, şairin hayal gücünün enginliği ve canlılığı olmadan şiir yazılamaz, söylenemez. Eskilerin ilham perisi dedikleri masalımsı varlığı, şairin imge denizine açılabilme ve sözcüklerin taşıdığı anlam yükünü insanın algı sınırının en üst sınırına kadar zorlayabilme gücü olarak algılarsanız ne demek istediğimi daha iyi anlarsınız.

Şiirin dili çok ince, çok özel ve özel olduğu kadar da hassastır. Dokunursanız kırılır, şiirin büyüsü bozulur.

Kendisi bu kadar ince ve hassas olmasına rağmen yarattığı büyü bir yanardağ patlaması kadar etkilidir. Bu yüzden, eski din adamları, kamlar, ozanlar, baksılar şiirin büyüsüne sığınmışlardır.

Şiir, şairin içinde gizlediği duyguları açığa vurur. Bana göre şiir de zaten öznel olan duyguların bir sanat edasıyla açığa çıkarılmasıdır.

Karacaoğlan,
"Ben güzele güzel demem,
Güzel benim olmayınca"
diye kıskançlığını ifade ederken Âşık Veysel,
"Güzelliğin on par'etmez
Bendeki aşk olmasa,"
diye aşkın güzellikten önemli olduğunu vurgular.
Sevgilisi ile yalnız kalmak, gezmek isteyen Nedim,

"İzn alub cuma namâzına deyü mâderden
Bir gün uğrayalım çarh-ı sitem-perverden
Dolaşub iskeleye doğru nihân yollardan
Gidelim serv-i revânım yürü Sadâ-bâd'e"
derken

Günümüz şairlerinden Sezai Karakoç,
"Sinemaya gidiyorum, de annene
Cuma namazına gidelim onun yerine"
diye kültür değişimin yarattığı çarpıklığı

vurgular.

Başarılı bir şiir yazma, dili kullanma gücüyle orantılıdır. Dili hem en güzel ifade biçimiyle, hem de en doğru yazımla kullanmak zorundadır şair. Hele hele yabancı dillerden alınma kelimeler şiirde yer almaya başlamışsa o şair, sığ bir kıyıdan, kullanmasını bilmediği bir tekne ile enginlere açılmaya çalışan denizci gibidir. Şair, şiirin enginliklerine açılmak istiyorsa, bütün sınırları ile bildiği ve okuyucularının kullandığı, dinleyenlerin anladığı ama anlatım çemberinin genişliğini tasavvurda zorlandıkları sözcüklerle inşa etmek zorundadır şiirinin binasını...

Şiirlerdeki duygu özeldir... Şair bu özeli genele yayan, genelin duygularına tercüman olan kimsedir. Usta şair, bu özel ile genelin dengesini iyi kurabilendir.

Sözlerime iki örnekle son vereceğim, birincisi çok özeli, çok güzel ifade ediş.

Ne çok olmuş,
Seni görmeyeli,
Hatıralarda görüşmeyeli
...
Gönlünün sayfalarına,
Çizilen seslerim...
A. Vahap Dağkılıç

İkincisi ise âşık atışmasından rakibini kırmadan eleştirinin en güzel örneği, (Âşık Selami Mengillioğlu, uzun bıyıklı iri yarı biri imiş). Rakibi Âşık Eyyubî almış sazı eline, güzel bir ifadeyle sunuyor bize:

Eyyubî ben buna parmak basarım
Sanmayın ki rakibime küserim
Selami'nin bıyığını keserim
Eğer olmasaydı orman sevgisi.

Hoşça kalın, sağlıkla kalın, şiir dolu şiir gibi günlerle kalın.

Güney Şehri Kadar Güzel

Sen bir güney şehri kadar güzel
Bir ağustos akşamı kadar sıcak
uzanıp savrulup tepelerden
gözlerimin içine bak.
Tara saçlarını parmaklarınla
Dökülsün yıldızlar avuçlarıma
Yıldızlardan süslü bir kule yapıp
çıkarayım seni en üst katına
Bozkırdan geçerken metrelerce
Seni düşünürüm güzel ve iyi
Ben sevmesini unutmuş
İnatcı mariz çocuk
Buda mahbetlerinde
Ruhumun sesizliği
Bu lambalar yanar ya
Sokak başlarında
Bu sarhoşluk sararya
Belalı başımı
Hep hep unuttuğum içindir.
Sen bir güney şehri kadar güzel
Bir ağustos akşamı kadar sıcak
götür götür yanlızlığımı
Denizler ötesinde
Kör kör kuyulara bırak.
Özer Meral

BİR YAŞAMA BİÇİMİ EDEBİYAT

Yard. Doç. Dr. Ahmet Vehbi ECER
Erciyes Üniversitesi Emekli Öğr.Üyesi

"**Bir Yaşama Biçimi Edebiyat**" Erciyes Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Öğretim Görevlisi **Bekir Oğuzbaşaran**'ın değişik tarihlerdeki gazete ve dergilerde yayınladığı denemelerini bir araya getirmesinden oluşan kitabının adıdır .Oğuzbaşaran'ın daha önce "**Necip Fazıl'ın Şiiri**" başlıklı bir kitabı yayınlanmıştı. Ayrıca iki şiir kitabının olduğunu hatırladığım Oğuzbaşaran'ın bu eserinde edebiyat ağırlıkla denemelerinin yer aldığı görülmektedir. Renkli, karton kapak içinde 176 sayfayı bulan bu eser temiz bir baskıya sahiptir.

Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, "Yazmak" başlığı ile başlıyor ve burada: "Yazmak, harflerle şatolar kurmaktır, zihindeki ve gönüldeki birikimleri billurlaştırmaktır" diye yazıyor (s. 9-10). Kendisi de aynı zamanda şair olan Oğuzbaşaran, kitabının başlangıcında şiir ve şaire altı başlık ayırmış..
O'na göre şair:"İnsanları güzellikler ülkesine çağırandır. (s.11). Şairlik: Söze şekil verme sanatında mahirliktir… Şiir ise hayata tad veren, anlam katandır…. Dünyayı yaşanılan bir yer hâline getirmenin sürekli çabasıdır.."

"Şiir Görüşleri" başlığı altında (s.33-38) Türk şiirinin tarihi bir panoraması çizilmekte ve bu başlığı *Şiirimizde İstanbul, Kayseri'de yetişen Şairler, Şiire ve Şaire Saygı, Konumuz Şiir, Dua ve Şiir, Atasözlerimiz* başlıkları izlemekte. "Eleştiri Üzerine" başlığı altında şu dikkat çekici cümleleri görüyoruz:

"…Bütün dünya edebiyatında olduğu gibi, bizim edebiyatımızda da şairleri sorsanız onlarcasının adı birbiri peşinden sıralanabilir; yazarları sorarsanız yine aynı, fakat eleştirmenleri sorarsanız genelde bir duraksama söz konusu olabilir… Çünkü edebiyatımızın geçmişinde ve hali hazırında eleştirmen deyince hemen akla gelebilecek pek fazla isim olduğunu –bütün iyimserliğime rağmen- sanmıyorum. (s. 65)

Oğuzbaşaran şiir alanındaki eleştiri konusunda da şunları yazıyor:

"*…Şiirdeki eleştiri, öldürücü değil,*

diriltici, sağaltıcı olmalıdır. Yol açıcı, ufuk açıcı olmalıdır. Şairin önündeki engelleri kaldırmalı, onun önünü açmalıdır. Eleştiri, sanat eseri ile okuyucu arasında bir köprü; eleştirmen ise, bir katalizör görevi yapmalıdır… Edebiyat bilimcilerinin sanat, edebiyat alanında büyük bir bilgi ve tecrübe birikimine, sağduyuya, hoşgörüye, sorumluluk duygusuna sahip olanların söz ve yazılarına önem ve değer vermek, akıllı sanatçıların vazgeçmeyeceği, görmezlikten gelemeyeceği büyük bir nimettir. Kanaatimce edebiyat okuyucusunun ve edebî eser verenlerin, böylesi eleştirmenlere teşekkür borcu vardır. Tabiî, ayrıca bütün toplumun ve tüm insanların da yazar ve şairlere teşekkür borcu bulunduğuna inanıyorum (s. 68-69)"

Bir Yaşama Biçimi Edebiyat'da yer alan "Millî Birlik ve Bütünlüğümüz Açısından Mehmet Akif ve Çanakkale" başlıklı bölüm, bugünün gençlerine millî bir ruh verecek önemde bir araştırmadır (s. 95-104). Kayserili yaşayan ve yaşamayan ilim, sanat ve edebiyat adamlarını hatırlayan ve hatırlatan Oguzbaşaran (s. 107-129), eserinde , bazı kitap ve dergi tanıtımları yapmakta ve bazı edebiyatçı dostlarıyla röportajlarla eserini tamamlamaktadır.

Eser, edebiyat ve sanat meraklıları ve gurbette olan Kayserililer için rahatlıkla ve severek okuyacakları bir kitaptır. Eserde bulunan yazıların yayınlandığı yer ve tarihlerinin belirtilmesinin faydalı olacağı kanaatimi belirtirken; millî kültürümüze katkıda bulunacağı kesin olan bu eseri bizlere sunan Sayın Bekir Oğuzbaşaran'ı tebrikle, sanat severlere tavsiye ederim.

GÜZELLEME

Yüzün pembe pembe gülüyor bana
Baharda açılan gül müsün nesin?
Gördüğümden beri tutkunum sana
Derdime şifalı el misin nesin?

Duruşun onurlu soyu gösterir
Gözlerine baksam yüreğim erir
Bakışın gülüşün ferahlık verir
Bereket getiren sel misin nesin?

Her akşam düşüne aklım takılır
Özlemin yakıcı ömür sökülür
Ne zaman konuşsan şarkılar dökülür
Sazlara ses veren tel misin nesin?

Başkası senin yerine koyulmaz
Aşkın sarhoş eder kalbim ayılmaz
Yüzüne bakılsa asla doyulmaz
Tadına kanılmaz bal mısın nesin?

Agâh'ım tenhada durmaz gezerim
Kötülüğü sevmem nefsi ezerim
Yüreğim yanıyor şiir yazarım
Ateş körükleyen yel misin nesin?

İbrahim Agâh ÇUBUKÇU

ŞİİRİMİZDE HAZAN

Vedat Ali TOK

Ne lâle zamanı ne de devr-i gül
Bir tatlı hayâlin sonudur eylül
Gül solar da, diner nağme-i bülbül
Bir tatlı hayâlin sonudur eylül
Vedat Ali TOK

Pembe hayallerle ayakların yere basmadığı bahar ve uçarı yaz aylarından sonra ayakların tekrar gerçeklerle temas etmeye başladığı ilk aydır eylül…

Mevsimlerin insan hayatıyla benzer yönleri vardır. Çocuklukta, gençlikte insan hep hayal kurar, "şöyle yapsam, böyle yapsam.." şeklinde. Yaz mevsimi insanın olgunluk dönemine benzer. Bu dönemde birtakım düşüncelerini gerçekleştirmeye çalışır. Sonbahar ise artık kışın yaklaştığı, yani yolun sonunun göründüğü mevsimdir. Sıkıntılar, dertler bu dönemde başlar. Bu yüzden güz, hüzün mevsimidir. Bir başka deyişle "ağır ağır çıkılan merdivende eteklerin güneş rengi bir yığın yaprak"la dolduğu bir mevsimdir hazan… Bahardan ve yazdan sonra gelen hüzün…

Hazan ve **hüzün** çiledaş iki kelime. Hep birbirlerini çağrıştırırlar. İnsana hayatın ölümlü oluşunu hatırlatır, bir ders verir âdeta.

"**Hazan ömrün bekâsı olmadığından alâmetdür**" der Zâtî. Yine de hazan yapraklarının yerlere dökülmesini kâh yıldızların yere inmesiyle, kâh bu yaprakları rengi dolayısıyla altına benzeterek yeryüzünün **Kârun**'dan farkının kalmadığına işaret eder:

Kara yer bağda görünmez oldu
saru yaprakdan
Kıyâmet kopdu san encüm döküldü
tâk-ı ezrâkdan

Şu denlü la'l ile yâkût u zer
tahsil idüpdür kim
Zemînün farkı yok Kârûn ile
Hâce Mezellâkdan

Dîvân şiirinde baharla ilgili binlerce beyit, yüzlerce gazel, kasîde olmasına rağmen, hazanla ilgili olanları çok azdır. Çünkü şair sonbahara yaklaşmak istemez. Âdeta kaçar hazandan. Çünkü hazana hep solgun renkler hâkimdir. Tıpkı, sevdiğine kavuşamayan âşığın, çektiği

ıstıraptan dolayı sararan yüzü gibidir hazan.

Baharın zıddıdır sonbahar. Tabiattaki yeşillik bitmiş; gülzara yahut çemene ayak seyri seyrekleşmiştir. Ortalık sararan, hatta biraz yakıcı yaz güneşinin iyice kızıla çaldırdığı gazellerle dolmuştur. Şairde bu manzara neyistânı çağrıştırır:

Ten-i zerdümde her tîrün olal'dan kana müstağrak
Neyistândur ki peydâ eyledi
fasl-ı hazân âteş

(Hayâlî Bey)

Sevgilinin attığı kirpik okları, sarı benizli âşığa saplandığı için kana bulanmıştır. Öyle ki bu oklar hazanda sarıdan kırmızıya dönen kamışlığa benzer.

Dîvân Edebiyatında şair hazan mevsimini tasvir ederken doğrudan değil de onu birtakım sembollere, mecazlara büründürür. Aslında anlatmak istediği mevsim değil, kendi hâlet-i rûhîyesi veya kafasında kurguladığı düşünce ve hayalleridir. Nitekim Bâkî bir gazelinde tasavvuf terimlerini ve tasavvuf öğretisini sonbahar tasvirleriyle verir. Gazelin dış görünüşü ise tamamen güz manzarasını tasvir eder:

Nâm ü nişâne kalmadı fasl-ı bahârdan
Düşdü çemende berk-i dıraht i'tibârdan
Eşcâr-ı bâğ hırka-i tecrîde girdiler
Bâd-ı hazân çemende el aldı çenârdan
Her yaneden ayağına altun akup gelür
Eşcâr-ı bâğ himmet umar cûy-bârdan

Dîvân Edebiyatında hazan ile ilgili yazılan şiirlerin azlığı, bu edebiyata mensup sanatçıların gerçeklerden kaçma temayülü ile izah edilebilir. Dîvân Edebiyatından sonraki dönemlerde baharın yanında hazanla ilgili şiirlere de yer verilmiştir. Hatta onun hüznünde bile ayrı bir zevk ve güzellik bulanlar olmuş. Bu durum, biraz da Türk şiiri için hakikati kabullenme, gerçeğe yaklaşma, gerçekle yaşayabilme düşüncesinin kuvvetlendiği şeklinde izah edilebilir.

Yahya Kemâl, eski şiir geleneğini sürdüren bir şair olduğu için sonbahar hakkındaki düşünceleri, öncekilerden pek farklı değildir. "Hazan" gazelindeki

Hazan ki durmadan evrâkı sû-be-sû dökülür
Hazinesinden eteklerle reng ü bû dökülür

Beytinde sonbaharda ağaç yapraklarının sürekli renk ve koku döktüğüne; yaprakların renkleri dolayısıyla da hazineye benzediğine işaret ederek, meselâ Zâtî'den pek farklı bir şey düşünmez: "Mevsimler" şiirinde ise sonbaharla ilgili duygularını şöyle dile getirir:

Kopar sonbahar tellerinden
Derinden, derinden, derinden

Biten yazla başlar keder mûsıkîsi

Bu sahillerin seslenir her yerinden
Derinden, derinden, derinden
Hazin günlerin derbeder mûsıkîsi

"Eylül Sonu" şiirinde sonbaharın, insan ömrünün son demlerine benzeyişi vurgulanır:

Günler kısaldı Kanlıca'nın ihtiyarları
Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları

"Sonbahar" şiirinde bu ilişki daha güzel teşbih ve istiarelerle tasvir edilir.

Fânî ömür biter bir uzun sonbahar olur
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, târümâr olur.
Mevsim boyunca kendini hissettirir vedâ;
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.
Yazdan kalan ne varsa olurken haşır neşir;
Günler hazinleşir, geceler uhrevîleşir;
Teşrinlerin bu hüznü geçer tâ iliklere.
Anlar ki yolcu, yol görünür serviliklere.

…

Yaprak nasıl düşerse akıp kaybolan suya,
Rûh öyle yollanır uyanılmaz bir uykuya,
Duymaz bu anda taş gibi kalbinde bir sızı;
Fark etmez anne toprak ölüm mâceramızı.

Ş. Nihal Başar, sonbaharda dallarda kalan son yaprakları görünce, onları "son ümide sarılmış" insanlar gibi tasavvur eder, yere düştükleri zaman toprağın onları tahrip edeceğini düşünür ve kendi ruhunun onlar için bir sığınak ve mezar olmasını ister:

Bir dalda son ümmîde sarılmış kuru yaprak
Âvâre-i hasret uçuyorken
Âh olsa bütün rûhum ona melce ve medfen
Heyhât, alıyor sîne-i tahrîbine toprak!

Ş. Nihal sonbahardaki tabiatın durumunu "hasta" olarak niteler ve ona bir teselli şiiri okumayı düşünür:

Yalnız uçan evrâk-ı perîşânın enîni
Âh, anlıyorum derdini ey hasta tabiat.

…

Bilmem acaba rûhunun âlâmı geçer mi?
Rûhumla okursam sana bir şi'r-i tesellî…

M. Faik Ozansoy "Hazana Vedâ" şiirinde Sonbaharı özlenesi bir mevsim gibi düşünür. Kendi ruhuyla güller arasında bir bağ kurarak yaz'ın işkencesinden dolayı güzü bir kurtarıcı olarak görür:

Güller ki bütün mevsim usanmış kanamaktan,
Güller ki, bakıp yollara, beklerdi hazânı;
Güller gibi aylarca hayâl ettim, uzaktan,
Yaprakların altın gibi savrulduğu ânı…

Ayhan Hünalp, sonbaharı, şairlere verdiği hüzünlü ilham mevsimi telâkki eder:

Ağaçlardan birer birer yapraklar dökülür
Mevsim sonbahar, aylardan eylül
Söğüt dallarında şiirler uyur
Boğaziçi şarkılı bir sükûna bürünür
Mevsim sonbahar, aylardan eylül

Y. Nabi Nayır "Sonbahar" şiirinde yazın bitmesiyle sevdiğinden ayrılışın aynı zamana geldiğinden, sonbahara da ayrılık mevsimi gözüyle bakıyor:

Artık donuk bir cam var mavi gökler yerinde.
Güneşi benden çalan o sıcak bakışlardır,
Ve yazı o götürdü mutlak beraberinde.

En güzel rüyaların bile bir sonu vardır:
Bir bahar rüzgârından alarak bir sabah hız
Mevsimlerin ömrünü yaşamıştı aşkımız.
Onu şimdi kaybettim ve şimdi sonbahardır.

K. Aydın Erdem eylülü gözyaşıyla özdeşleştirir "Eylül" şiirinde:

Eylül, gözyaşıdır kirpiklerimde biriken
Zamanlı zamansız eylülüm oluyorsun

Eylül hepten hüzün demek değildir. O da kendine has birtakım güzellikleri taşır hüsnünde. Hele insan, Yahya Akengin'in dediği gibi, unutamayacağı birtakım hâtıraları eylülde yaşamışsa niçin göz ardı edilsin eylül:

Ben hatırlarım hep, hatırlamalı insan
Yârdan ayrılışların yürekte yeşerttiği duaları
Öyle başladığını ölümsüz efsanelerin
İliklere kadar işler hâtırası mevsimlerin
Lâkin eylüllerinki biraz daha derin…

Her ne kadar şair gönlü, genellikle eylülden yana olmasa da, o da hayatımızın bir güzelliğidir. Hani derler ya her şey zıddı ile kâimdir. Hazan ve kış olmasa, baharın ve yazın güzelliğini kim idrak edebilirdi?

İlâhî her mevsimin rûhumuza tâze cân verir
Lâkin ilkbaharın özge heyecân verir
Gam mı sonbaharda sararacak yapraklar
Nasılsa her mahluk kendi hazânında cân verir

DENEME:

YENİ BİR MEDENİYET DAİRESİNİN DİLE ETKİSİ NEDİR?

İsmail ÖZMEL

Yeni bir medeniyet dairesini seçen ülkeler ve milletler için dilin gelişme seyri nasıl bir yol takip eder? Tercih birden bire olmayacağına göre, zaman içinde dili bekleyen olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir?

Milletin eskiden beri kullandığı, konuşup anlaştığı bir dili vardır. Bu dil kendi mecrasında işlevini sürdürürken; çağın veya ihtiyaçların bir gereği olarak; yavaş yavaş kendisini etkileyen bazı olgular ortaya çıkmaya başlar. Bir örnek vermek gerekirse, 8.-10. yüzyılda Türklerin topluca ve gönüllü olarak İslamiyeti kabul etmeleri gibi… Gerçi Türklerin eski dini de tek tanrılı idi ve Göktanrı'ya inanırlardı. İslâmiyeti kabul ile bu yeni dinin ibadet ve dua metinleri Türkçenin kelimeleri arasına girmiş ve bu durum alfabe değişikliğine sebep olmuş ve Türkçe yeni kelime ve kavram ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştı. Türkçenin tutkunları, bir anlamda Arapçanın etkilerini önlemek yahut da, yeni dinin verdiği coşku ile bir takım eserler meydana getirmişlerdir. Mesela, Kâşgarlı Mahmut, Divanü Lugati't-Türk adlı eserini 1074 'te kaleme almıştır. On bine yakın kelime, deyim, şiir, atasözü, tekerleme gibi önemli kaynakların derlenmesi için ülke ülke gezmiş ve tespitlerini hacimli bir eser haline getirmiştir. Eserin ilk kopyası 1276'da yapılmış ve günümüze kadar gelen bu nüsha geç de olsa üçüncü baskısını yapmıştır. Bu çalışma Türkçenin ne kadar eski ve zengin bir dil olduğunu gösterdiği gibi, her kavrama, her anlama karşılıklar bulmada ne kadar kabiliyetli bir dil olduğunu da göstermektedir.

Türk Dil Kurumu Başkanı Şükrü Halûk Akalın'ın belirttiği gibi "Türk ulusunun, Türk dilinin yüceliğini anlatan… Türkçenin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu göstermek ve Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla kaleme alınan ilk Türkçe dil öğretim kitabıdır Divanü Lugati't-Türk."[1] Benzersiz ve gerçek bir abide olan bu eserin yazarı, Kâşgarlı Mahmud'un ilk Türkoloğumuz, ilk dilcimiz, ilk sözlük yazarımız olduğunu da belirtmeliyiz.

13. yüzyıla gelince, Divan-ı Hikmet yazarı büyük mutasavvıf Ahmet Yesevi ve ondan sonra Yunus Emre'nin dehası ve mümin, sanatkâr ruhu yeni dinin bütün kavramlarına Türkçe karşılıklar bulmuş ve çok yüksek seviyede Tanrı aşkını terennüm ederek, güzel ahlakı ve her iki dünyanın ahvalini anlatarak, zor bir işi başarmışlardır. Türkçenin daha 13. yüzyılda bile; artık terim ve kelime olarak büyük bir zenginliğe ve çok yüksek bir ifade gücüne kavuştuğunu görmekteyiz. Yunus Emre'nin coşkun dehası ile yükselen Türkçeye, yüzyıllar sonra edebiyat araştırmacıları, ölümsüz dil, ilahi dil demek ihtiyacını duymuşlardır.

Aradan geçen zaman zarfında, halkın dilinde yaşayan Türkçe uzunca bir süre Arapçanın etkisi altına girmiş, hatta ilmi eserlerin Arapça yazılması gerekir gibi bir yanlış yola gidilmiştir. Türkçe bundan çok zarar görmüş ve gelişmesini uzun bir süre yavaşlatmış, dil sadece aydınlara hitap eden karma bir dil durumuna gelmiştir. Tıpkı bugün bazı üniversite yöneticilerinin beyan ettiği gibi, ilmi çalışmalar İngilizce yapılmalıdır gibi yanlış bir görüş; o zamanlar Arapça için geçerli sayılmıştır. Bugün bu tarihi tecrübeyi hatırlayan kaç kişi kalmıştır bilemiyorum?

Daha 13. yüzyıl Türkçesinin derin ahengi ve zenginliği, dinimiz İslâmiyet'in ihtiyaç duyurduğu kavram ve ifadeleri fazlası ile karşılamıştır. Bu karşılayışta Yunus Emre yalnız değildir. O dönemin büyük kalemleri ve zekâları ile büyük Itri'nin besteleri de tamamen bizim sesimizi, Allah ve Peygamber sevgimizi ifade ederek, Türkçeye geniş bir nefes kazandırmışlar ve onu ölümsüz ilahi bir dil haline getirmişlerdir.

İslam dini aynı zamanda bir medeniyet dairesinin de adı olduğu için, Itrilerin ilahi besteleri, Kâşgarlı Mahmut'un Divanü Lugati't-Türk'ü, Yusuf Has Hacip'in Kudatgu Bilig'i, Ahmet Yesevi'nin Divan-ı Hikmet'i ve Yunus Emre'nin ilahileri, şiirleri, naatları ve ondan sonra gelen Türk mutasavvıfları İslâmın aydınlığını yeni nesillere taşımışlar ve bütün bu güzellikleri Türk halkının konuştuğu Türkçe ile anlatmışlardır. Bu suretle geniş kitlelere ulaşmak kolay olmuştur.

Her iki dünya mutluğunun nasıl elde edileceğine dair bilgiler veren ve 1069-1070'te kaleme alınan "Kutadgu Bilig'den Seçmeler" (Karanfil yayınları. İstanbul/Ağustos 2005) adlı eserin 7. sayfasındaki ifade yorumumuza destek veren bir açıklıktadır:" Yazarın, İslâmi kültürle birlikte günlük hayata girmiş olan kelimelerin pek çoğunun yerine; Türkçe karşılıklarını kullandığı görülür." (A.g.e. s:7)

Şiirler ve yorumlar ve ilahiler Türk diline tarifsiz bir açılım kazandırmış, böylece Türkçe, İslâm medeniyet dairesinde kendini yenilemiş ve zenginleştirmiştir. Bugün İslâmı anlamada ve anlatmada Türkçe fevkalade yüksek ve doyurucu sonuçlara ulaşmıştır.

Gelelim 150 yılı geçkin bir süredir devam eden batı medeniyetinden istifadelerimizin Türkçeye etkileri nelerdir?

Akdeniz Medeniyetlerinin bir muhassalası olarak ortaya çıkan aydınlanma, keşif ve icatlar dönemi, geç de olsa Osmanlı aydının dikkatini çekmiştir. Yalnız onu gereği gibi değerlendirip, sonuçlarından faydalanmasını bilmiş midir? Ne yazık ki bu soruya evet diyemiyoruz.

Avrupa'daki icatlar ve keşifler dönemini ve bu gelişmeleri; Osmanlı aydını, zındıkların, dine karşı olanların yaptığı işler olarak değerlendirmiştir. Çağı anlamakta ve tedbir almakta gecikmemize bu akıl dışı yorumların etkisi olmuştur.

Avrupa, her ne kadar farklı ülkelerden ve farklı dillerden meydana gelmiş olsa bile, tamamı Avrupa Medeniyeti dairesi içinde değerlendiriliyordu. Bizim batıya yönelmemiz, orada ortaya çıkan ve deneyi ve gözlemi esas alan ilimlerdeki birtakım buluşlar ve bu buluşların hayata yansıyan teknolojileri, olup bitenlerden haberdar olanları tedirgin etmekteydi. Bu yürüyüşe seyirci kalmak bir anlamda çağı kaçırmak, eller aya biz yaya dedirtecek bir sıkıntıya sebep olacaktı. Onun için Türk aydınları bu gidişatı daha yakından inceleyerek, gerçeği aramaktaki yeni metodu kavradı ve Cumhuriyetle birlikte, İmparatorluğun son döneminde başlayan gelişmeleri, daha kapsamlı ve daha süratli bir şekilde yaparak çağ ile aramızdaki mesafeyi kapatmaya çalıştı. Bu da eğitim ve öğretimde bir sıçramayı başarmamızı sağladı. Bu koşu öyle elli yüz senede bitecek bir koşu değildir. Çünkü onlar çalışmaya ve ilmi yeniliklerin peşinden koşmaya devam etmektedirler. Biz de aynı metotları kullanarak çağı yakalamak mecburiyetindeyiz.

Bu yenilikler ve buluşlar üretilen malzemeleri ve malları ile piyasaları doldurunca, kendi adları ile gelen bu yeni mallar, Türkçeyi ve çarşıyı sıkıntıya sokmaya başlamış ve bu yeni mal ve dil istilası diyebileceğimiz bu uluslararası rüzgâra karşı tedbir almak gerektiğinden herkes hem fikir olmuştur. Onun için bugün sanayinin maruz kaldığı sıkıntıların aynısını Türkçe de çekmektedir.

Aklın ve ilmin yolunu unutmanın bedelini ödemenin bir sonu olmadığına göre, elbette aynı vasıtaları daha dikkatle

kullanmak ve bu sıkıntıları, en azından hafifletmek, mümkünse bir son vermek gerekirdi.

Önce Fransızca, sonra da İngilizce isimlerle gelen mallara Türkçe karşılıklar bulma gayretine girildi. TDK başta olmak üzere Türkçenin âşıkları kolları sıvadılar ve bunlara karşılıklar bulmaya çalıştılar. İlk olarak bilişim teknolojisinin 12000 kelimelik sözlüğünü yaptılar. Daha önce tıp terimleri ve geometri terimlerine karşılıklar bulunmuştu. Bunu diğer çalışmalar izledi. Günlük hayatımıza giren yabancı kelimelere karşılıklar bulundu, yayınlandı. Ama halen dükkân tabelaları, televizyon kanalları yabancı isimleri tabelalarında taşımaya devam ediyorlar.

Akla gelen acil çözüm bir yasa ile Türkiye'ye mal satmak isteyen firmaları, mallarının tanıtma bilgilerini Türkçe olarak yazmaya mecbur kılmak, ikinci husus da açılış ruhsatı veren belediyelerin gerekli duyarlılığı göstermesidir.

Demek ki aklın ve ilmin yolundan uzaklaşmanın karanlığını yaşayan, bu deneyi gözleri ile gören bir toplum olarak, yenileşmeyi zaruri görmüş ve bu yarışa girmiştir. Bu yeni medeniyet bir takım ilmi ve teknolojik gelişmelerle önde gitmeyi sürdürmektedir.

Türkçe nasıl; yeni dinin kelime ve kavramlarına karşılıklar bularak o sıkıntılı dönemi geride bırakmışsa, bu yeni medeniyetin kelimelerine karşılıklar bularak ve o dilleri öğrenerek gerçekçi çareyi üretecek ve buradan da güçlenerek çıkacaktır.

Yabancı dil öğrenmenin yollarını açarken, yabancı dille eğitimi bitirmek ve yurt içinde ve yurt dışında, edebiyatımız ve kültürümüzle ilgili çalışmaları destekleyerek, bu badireden de Türkçeyi güçlendirerek çıkarmak mecburiyetindeyiz.

Görünen o ki, Türkçe ve onun âşıkları bu badireyi de başarı ile atlatacaktır.

[1] Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın. Binyıl Önce Binyıl Sonra, Kâşgarlı Mahmud ve Divanü Lugati't-Türk, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara-2008, s.9

ŞAİR ESİN ARDIÇ YA DA GİZEMİN SESSİZ ÇIĞLIĞI

Ahmet SIVACI

Şair Esin Ardıç'ı, Kayseri, Kocasinan Belediyesi, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yapmış olduğu bir tören sırasında tanıdım. Az konuşan, çoğu defalar dinlemeyi tercih eden ancak karşıdakini çok iyi algılamaya çalışan bir yapısı vardı. Konuşurken sözcükleri dikkatle seçiyor, ifade zorluğu çekmiyordu. Başarılı bir öğretmenlik yıllarından sonra emekli olan Şair Esin Ardıç'ın şiir yazdığını, dahası edebiyat ile yıllardır sessiz sedasız ilgilendiğini daha sonraları tesadüf sonucu öğrendim. Şiirlerini gördüğüm, okuduğum ilk anda az da olsa etkilendiğimi dahası şaşırdığımı itiraf etmem gerekiyor. Çünkü o güne kadar adını duymadığım, dergilerde şiirleri yayınlanmamış ya da her sebeptendir bilemediğim doğrultuda yayınlatma gibi bir gereksinim içine girmemiş Esin Ardıç'ın şiirleri şiir'in bilincinde olanlar için dikkat çekiciydi. Gerçekten de onun şiirleri Kayseri'de şiir yazanlar ile kıyaslandığında farklıydı. Çok farklıydı.

Bütünüyle imgelerle üstelik sık rastlanmayan imgelerle yazılmış "Labuce'yi Aramak " adlı şiiri dışında genellikle kısa soyut şiirlerdi. Bilinçli olarak yazıldığı ve gerçek şiir'in peşinde olan birinin kaleminden çıktığı belliydi. Şunu da söylemeliyim. Onun şiirleri büyük mağazaların vitrinlerinde görülen güzel yüzlü ama ruhsuz, duygusuz taş mankenler gibi bir izlenim bırakmıştı bende. Ses yoktu. Buna karşın gerçeğin sığ sularında yüzmekten çok düşsel olanın derinliklerinde kulaç atıyordu. Alışılmışlıktan öte, bütünüyle kendine özgü, kendi kozasında çilesini örmüş, ören her şeyden, herkesten uzak soluk almaya çalışan, adeta çözülmesi için sihirli bir elin kendisine dokunmasını yıllar yılı bekleyen şiirler…

Asıl ilgimin odaklandığı nokta, bu ilk anda bir anlam verilemeyen şiirlerin gizem yüklü olmasıydı ve abartmıyorum. Dali'nin tablolarında nasıl ki resim içinde resim varsa, bu şiirlerde de imge içinde imge ve birbirinden bağımsız çarpıcı, hatta yanıltıcı anlamlar vardı. Her dize adeta başlıbaşına bir şiirdi.

Kendince tarz geliştirmiş bir ustanın beyninden fırlamış inanılmaz dizelerdi bunlar.

Eğer yıllarca şiirin, öykünün daha doğrusu edebiyatın içindeyseniz ilk ama farklı şeyler arıyorsunuz.

Dünya şiiri ve öyküsü üzerinde de ayrıca araştırma inceleme konusunda çalışmalarınız varsa ve çok okumayı ilke edinmişseniz, özellikle zor ama çok zor beğeniyorsanız ve de birbirlerinin benzerleri, tekrarı üretilenler heyecan vermiyor size.

Sanırım onun şiirlerinin böylesine dikkatimi çekmesinin nedeni bu olsa gerek. *"bakışlarında ki aşkı görünce anlıyorum / kapımı çalanın gece olduğunu / hayatın kıyısına oturup / yüreğimize çarpan dalgaların sesini dinliyoruz / tanımadığımız dokunuşlarda / tanıdık izler arıyoruz / bölmüyor /acıtmıyor /kanatmıyor bizi hiç bir şey /bir çocuk oluyor avuçlarımda gece /bulut gibi /dokunsam yağacak /üflesem dağılacak /su gibi /parmaklarımı aralasam akıp gidecek /tutmaya da bırakmaya da kıyamadığım oluyor "*

İşte " LABUCE'Yİ ARAMAK " adlı uzun soluklu şiirinin ilk bölümü. İlk okuyuşta basit, sıradan sözcüklerle yazılmış bu şiirin yine sıradan bir aşkı anlattığı düşünebilir. Oysa ki şiir yudum yudum okunduğunda, insanın kendini manalar denizinde hissedip bir ışık araması söz konusu.

Mallarme'nin bir sözü var: " Şiirde her zaman bir muamma bulunmalıdır. " Bu görüş doğrultusunda bazı sorular sormak da mümkün. Öncelikle nedir Labuce ? Kimdir, nasıl bir şeydir ? Su gibi parmaklardan akıp gidecek olan, üflense dağılacak olan neyin nesidir. Şiirin bütünü defalarca okunduğunda ve her okuyuş sonunda alınan müthiş bir hazzın yanısıra şu gerçek çıkar ortaya:

Şair burada iç dünyasını imar eden, hayata dair sorulara cevap veren ve kendi hayat tarzı ile yüceltmeyi amaçlayan bir kaygı içindedir. Tıpkı Ahmet Yesevi gibi Mevlana gibi kendince bir şiir dili oluşturur. Asıl hedefi hayata dair sorulara cevap bulmak ve sonunda da tek varlığa teslim olmaktır.

Bu da yalnızca aşk ile mümkün olabilecektir. İşin ilginç yani Esin Ardıç'ın doğrudan anlatım sayılabilecek tek şiiridir "Labuce'yi Aramak "adlı şiiridir. Ama o ruh halini nesneler aracılığı ile verir ve son derece ustaca işlenmiş bir gizem perdesi ile adeta koyu sisler, simsiyah dumanlar içinde yalnızca silueti görünen bir dağ tablosu çizer. Rilke'nin "İç olaylardan çoğu dile getirilemez sözü dikkate alındığında, şairin genç insan tarafından romantik bir aşk şiiri olarak algılanıp sevildiği, radyolarda okunduğu oysa ki aşkın şiirde sadece bir nesneden ibaret olduğu bu şiirini anlatmaya çalışmak sanırım sayfalar alacaktır. Şair "Yediveren " adlı şiirde de nedenler, çözümler peşindedir. Sorular ki somut değildir ve karşılığını bulamadığı zamanlar aklın sınırlarını, adeta çıldırtma noktasına getirinceye kadar zorlar.

"yediveren sorular var / mevsimsiz açıp çoğalan /ve durup dinlenip /aklı zorlayan"

Şair Esin Ardıç'ın şiirlerindeki en belirgin özelliklerden biri de hiçbir

durumda Cocteau'nun salık verdiği gibi nesneleri anlatırken onların somut isimlerini, dahası ne olduklarını kullanmamasıdır. Bu, aynı adlı şiirde şöyle yansır :

"fırtınaya tutulduğunda /saçak altı bir sıcaklığa sığınır" Ama öyle bir an gelir ki o nesne'nin adı kendi adı oluverip çıkar ortaya. Bu adeta bütün olarak yer değiştirmedir.

"bilse de kırlangıç kış yakın /kanatlar altında rüzgâr"

İfade edildiği gibi sufi şair, içine düştüğü Vahdet Denizleri'nde sürekli bir ışığın arayışın içindedir.

Hiç durmaksızın kendi içinin bilinmeyen derinliklerine yolculuk yapar. Sorgular kendisini adeta :

"elif ile sin arası bir göç uzun / avucumda dudak izi yolculuğun /uslanmaz çocuğum / soyunarak kendimden / döner dururum / içinde sonsuzluğun"

" avucumda dudak izi yolculuğun " adlı şiirindeki bu dizelerde onun bir anforun tam ortasında ve başlangıcı sembolize eden "elif " ile (ki aynı zamanda adının baş harfidir ve özellikle şiire böyle başlanır) " sin " olarak tanımladığı ve yine ismini ortaya çıkaran bitiş noktası arasındaki gel-git'lerde kendini tanımak ister. Burada özellikle bir soruya cevap aramakta fayda var; Neden "sin " bitiş noktası olarak seçilir. Eğer adını tamamlamak için yapılmış bir edebi sanat ise ki bu sıradan bir olgudur ve ikinci anlatım olarak şairin özgür iradesince " sin" harfi ile örtüştürdüğü anlamın ip uçlarının bilinmesi gerekir. Aksi halde "içinde sonsuzluğun " dizeleriyle tenakuz durumuna düşer. Oysa ki şair zaten kendi içinde aradığı insanın özelliğini şu dizelerde bulur :

"o ıssız duruş yazılı alnıma / o tahta kapı /yüzüme kapanınca bir gün /neresinde olacağım /o yolculuğun /neresi başlangıçtı / neresiydi son"

Şair Esin Ardıç'ın Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin her yıl geleneksel olarak düzenlediği "Erciyes Şiir Günleri"nde Şehir Tiyatrosu'nda okuduğu "kanar gelincikler dudağının kıyısında " adlı şiiri dikkatimi çekmişti. Şurası bir realite olarak kabul edilmeli. Hiçbir anlamı olmayan, imgelerle yazılmış güzel bir dize, doğrudan anlatımı ile bir çırpıda anlaşılabilen, ancak imgesel olmayan bir dizeden çok daha fazla üstündür.Şairin bu şiiri de bu tür soyut imgesel dizelerden oluşur. Bunun kesinlikle edebi sanatlar ile ilgisi yoktur, böyle bir kaygı güdülmez ve özellikle de yapılmaz. Yine Mallarme'nin ifadesiyle "edebiyata uygulanan bilginlikten… " uzaktır. Şiirin de hatta edebiyatın her türünün de bireysel olduğu düşünülürse "kanar gelincikler dudağının kıyısında " adlı şiiri bütünüyle şairin kendi sesidir :

"tahtında oturan karanlık /susku bir kaftan giymiş üstüne /fısıldar duruşuyla ezber bir kahrı /ıslak kanatları ışıldayarak /her soluğunda karanlığın /hummalı bir ateşle yeniden /ölmeye yatkın o duruş /yarım ve yaralı nefes /batık bir gemi gibi

derinden /gülümser sarı bir gül / sızlayarak"

Şair, bu şiirinde şiiri geleneksel bağlarından koparır ve bilinçaltının derinliklerinde kalmış,henüz keşfedilmedik, bir ad bulamadığı, anlam veremediği belki de varlığından şaşkınlığa uğradığı gizemleri gün ışığına çıkartır. Bilinen bir zamanın ötesine geçer adeta. Sufi şiir çerçevesinde anlama ve anlamlandırma çabası içine girer. Zaten sufi şairin tutunduğu tek dal aşk değil midir ? Sezgi yoluyla ışık tuttuğu bu nesne yine de onun için hükmedici karanlıkta kalır. Varlığı ile bir şeyler anlatmaya çalışan batık bir gemi ile özdeşleşir. Şair gizemin büyüsüne kapılsa da nesne ya da varlık sürekli aynı şeyi fısıldar. Sheaskpeare'nin ifadesiyle "olmak ya da olmamak "

"karanlığın bölündüğü yerden /yılgın bir çocuk /ıslak arka sokaklarda/ dudağının kıyısında kanayan gelincik /kıpkızıl bir iz bırakacak / düştüğü yerde /derin bir sus geçer ardından /kımıldasa yaprak /fırtına sanacak /kutsar öperek alnından / karanlığın zaferini /acılar hep aynı/sır hep aynı sır/anlam kazanır böylece/ anlamsız şeyler"

Hemen belirtmekte fayda var. Şiir'in ikinci bölümünde geçen "kutsar " sözcüğünün İslami literatürde yeri ne kadardır acaba ?. Nasıl ki " Tasavvuf " sözcüğü Müslümanlara ait ise kutsamak, tasdik etmekten gelen " kutsar " sözcüğü de İslam dışı topluluklara ait olmalı. " Kutsanmış, kutsamak, kutsar " sözcüklerini Ahmet Arif'in kullandığını biliyorum. Tabii ki onun Ahmet Arif'ten etkilendiği gibi bir düşünce aklımdan geçmedi. Kaldı ki bu sözcüğü muhafazakar tanınan bazı şairlerin kullandığını tespit ettiğim de madalyonun öteki yüzü. Ancak öyle de olsa " Kutsamak " sözcüğünün varsa bir yeri yadırgadığımı dahası sevemediğimi de söylemem yalnızca beni bağlıyor.

Sufi şiiri ile çağdaş şiir'in sentezini yapma kaygısında olduğuna inandığım şairin birinin etkisi altında kaldığını düşünmek asil bir düşünce değil kuşkusuz. Ayrıca gerçek bir şair, bir şiir için de asla kabul edemeyeceğim bir ifade. Kaldı ki Ahmet Arif'in şiirleri öfke şiirdir ve şair Esin Ardıç'ta olmayan ya da bazı şiirlerinde gizemini koruyan bir tarzdır. Ama onun öncelikle Nazım'ı daha fazla okuduğu, Necip Fazıl'ı umarım yanılıyorumdur ihmal ettiği gibi bir düşünce oluştu bende. Çünkü bu zıt kutuptaki şairlerin her ikisini aynı oranda bilmemek eksikliktir diye düşünüyorum.

Bir başka konu da şairin sözcük seçimi. Bana garip hatta tuhaf gelen bir tercihi söz konusu. Örneğin "cinnet " şiirinde; "ezkaza,efkâr, "Düş bozumu" şiirde; Kadim, sükût kullanırken bunun yanında mabet yerine "tapınak kullanır. Hatta "söylence " bir şiirinin adıdır. " fasl-ı hazan " onun bir şiirinin adıdır yine. "gecenin kandili " şiirinde "kent yitiği" ifadesi vardır. Kayıp sözcüğünü kullanmaz. Yine "izi kalıyor" da "aslına en yakın suretleriz" gibi bir dize vardır ki "suret" sözcüğüne

bırakın gelecek nesilleri günümüz gençliği bile yabancıdır. “Dehliz “ sözcüğüne nasıl bir yorum getirmeli bilemiyorum.

“ Labuceyi aramak “ adlı şiir bu konuda oldukça bereketli. “ bakiye, dem vurmak, aleni tellal, lâl, sırra vâkıf,menzil, haddi aşmak “ sözcüklerinin hemen yanıbaşında “korunaklı, mutlanmak, giz, kutsanmış, yansıma, açmaz, tin, us, öykü” tesbit edebildiklerim. Sözcüklerin şiirin dini olduğu deyimi bir anlık da olsa kabul edilmiş olsa şairin şiirlerinin çok dinli olduğu düşünülmez mi? Değilse tek yorum çıkıyor ortaya; Türk şiirinde pek de sık görülmeyen bu sözcüklerin halk dili olması ya da şairin halk dilinden kopmak istememesi gibi bir anlayış söz konusu ise, “tin, us, giz” sözcüğünün orada işine ne anlamakta zorlandığımı söylemem gerekecek. Kaldı ki dilin sıcaklığı yakalanmadığı sürece ortaya zorlanmış dizelerin de çıkması da bir gerçek.

Şair Esin Ardıç, ifade edildiği gibi imgesiz şiir yazmıyor hatta yazamıyor. İyi ki yazamıyor. Ben onun zor şiir yazdığına inanıyorum. Onun şiirleri canından, kanından, etinden, dişinden, tırnağından sızıyor.

Onun ruhunun piştiğine, yandığına, şiir yazabilmek adın harcadığı çabanın tarif edilmez bir acıya dönüştüğüne inanıyorum. Adeta cehennemi yaşamak gibi bir şey. Belki de bu yüzden nasıl ki acemi marangozun dükkanında tahtadan çok talaş olursa onun şiirlerinde atılacak pek fazla şey göremedim ben. Hatta bana en çok hoş gelen şey de gerek onun şiirlerinde, gerekse yüz yüze konuşmalarımızda şairanelik gibi yakışıksız bir kaygının olmayışı. Dahasını söylemekte fayda var; Şair Esin Ardıç için şiir asla bir ağlama duvarı değil. Bir can simit’i hiç değil. Günümüzde hapishaneye, hastaneye düşenin bile şiir yazdığını düşünürseniz gerçek şairin farkı olmalı değil mi diğerlerinden ?

Öyle ya, aksi takdirde ortaya şiir tarzı açısından derinlik, yoğunluk, çarpıcılık olmayan sıradan, tatsız bir söylem çıkmaz mı? Fransız şiirinin etkisi altında ama asla Fransız şiirinde bulunmayan bir ciddiyetsizlikle şiirler yazan, adeta şiirle alay eden Orhan Veli ve bazı çağdaşları gibi elbette kolaya, ucuza göz kırpmayacaktı şair. O bir şey yapmak istiyordu bu gizemli hatta iç fırtınaların sesini dile getiremediği şiirlerinde; Sufi şairin bir yüzü olan filozof edasıyla Hacı Bektaş Veli gibi aslanla kuzuya birlikte kucak açmak. Ya da bir başka ifadeyle yunus örneği ;

“Biz sevdik aşık olduk, sevildik maşuk olduk / Her dem yeni doğarız bizden kim usanası “

Kesinlikle vezin zorunluluğu, özellikle kafiye zorunluluğu içinde değil. Akıl ve heyecan dışında ilham perisi uydurmacalarına yüz vermiyor. Yaşadığı sosyal olaylarda bile son derece duyarlı bir sufi işçilik peşinde ve adeta çıldırma noktasına gelecek kadar imgelem peşinde.

"sarı sabır " adlı şiirde insan, insanın nasıl bir büyü gibi içine akar ve onu ustalıkla keşfeder, hayatın üzen sırları anlatılır tanık oluyorsunuz. İşte o şiirin son iki bölümü ;

"…küf kokan kuytularda şikayetsiz /silkeliyor saçlarından toprağı /boş kucak saklı hüzün /sarı sabır hırka giymiş/bir küçük kadın/ /aralıksız yağan yağmur /bir rüzgar bir fırtına /ağlayarak başlar başka hayatlar /başka odalarda /bir defne filizlenir şimdi /toprakta"

Henüz ölümü tanımadan hayatların bitmesi ki eğer bir de adı defne ise "bir defne filizlenir şimdi /toprakta" dizesinden başka nasıl ustaca, dolaylı anlatılır ki gizemli şeyler ?

Onun bazı şiirlerinde pitoresk bir anlatım görmek de mümkün. " o terastan bakınca " adlı şiir her ne kadar bir tablo gibiyse de, şair gün batımında aklın alamayacağı sırları çözme kaygısı içindedir. Yine sufi şairin tek derdi olan varlığın humması içinde âdeta bir ayinin içinde sema yapar ;

"döner /her şey döner /yağmur yürürken buluta /aşk kaldırımlardan /boylu boyunca /kurumuş çiçek unufak /esmer bir çocuğun avucunda /gün süzülür geceye /o terastan /bakınca"

Kuşkusuz Şair Esin Ardıç'ın bütün şiirlerinden örnekler vermek sayfalarca yer tutmak demek. Onun şiirlerinde öylesine çarpıcı dizeler var ki yalnızlık ve varoluş konuları bakımından bağımsız birer şiir âdeta; *"zormuş lâl bir çiçek olmak /çiçeği çiçek olmadan anlamak", "duvar diplerinin ölgün sabahlarında /üşüyen bir yalnızlığı /soyunduğunda sokaklar", " kaç rüzgar geçer içimden /kaç rüzgardan ben", "kanadı kırık serçe /yuvalanmaz kafesinde", "çığlık çığlığa su /durulup durulup sonra yeniden /kadim bir yangını körükler ", "anahtar bırakıyor avucuma /dilsiz bir kederle /aralanıyor giz perdesi", "kirpiğinin gölgesine sığınıp /saba rüzgarından /yüz yüze bakan aynalar gibi ", "hiç çentik atılmamış olsa meselâ /köhne bir duvara", "kımıldasa yaprak /fırtına sanacak", "cebinde kırılgan umutlar /üstünde kar kokusu", "en derininden vadilerin /karınca misali çıkmışlığım da" uzaklık tüketen adımların", "silkeliyor saçlarından toprağı" ," bir de kan revan yapraklar", "sonra dönüp pervane olur /yaktığı bir ateşe yeniden"*

Bunlar kendini ilk gösterenler. Zaten gerçek şiir olarak onun şiirleri öyle kolay yazılabilecek şiirler değil. Dahası ezberlenebilecek şiirler de değil. Şiirin çile işi, bilgi işi, hatta bilgelik isteyen, kolay yazılabilecek bir şey de olmadığının bilinci içinde.

Şair Esin Ardıç, şiirlerinde ne ahlak dersi verir ne bilginlik yapar ne de şiirini içerik bakımından bütünüyle özgür bırakır. Üstelik sufi gönül yorgunluğu içinde kendi yalımında yanmayı, kül olmayı sonra yeniden yanıp tek dokunuşta kırılmayı yeğler. Onun şiirleri çabanın acıya dönüştüğü bir sırada ortaya çıkar. Sıkıldığında sözcüklerden âdeta yalnız-

lık, ıssızlık, korku, hüzün, sıkıntı ter damlar, kan damlar. Acı bazı dizelerinde öfkeye dönüşür ancak o bunu ince bir duyarlılıkla gizler. Dahası, R. Mariner Rilke'nin düşündüğü doğrultuda; iç çatışmalara cevap bulmanın kökleri kalbinin derinliklerindedir. O, imgesel ve lirik duygularla heyecan sunarken mantık ve düşünceye de ses verir. İçten içe yağan gibi bir yağmur gibi kendi içindeki hesaplaşmalarda sufi aşk ona rehberlik eder. Yalnızlıklar için kapıyı kilitlemek yerine ardına kadar açar.

"var olduğumuzu sandığımız kadar /yokmuşuz meğer " İşte şairin pervaneler gibi defalarca ateşe atılmasının bedeli, sonucu budur. Ve cinneti, cennete bağlamak için gördüğü tek gerçek, düş izlerinin silinmesini istediği aynalarda fısıldar olanca gizemiyle ;

"ki aşktan da ötesi hiç'miş labuce /hiç'miş! " Sözün bittiği yerdir artık burası.

Ben, gerçek anlamda daha doğrusu organik bir şair olan Esin Ardıç'ın, Türk Şiiri'nde yeri olacağına inanıyorum. Olmalı. Tabii ki öncelikle kendi çabasına bağlı bir şey olduğunu da söylemek gerek.

ÇİY GÜLÜMSER

Güneş güler sevinçli bir bahara,
Çiçeklerin alında çiğ gülümser.
Kızılca rengi kim verir ki hara?
Alevlerin gülünde çiy gülümser.

Selamlaşan gönülde gün düğündür,
Günün bugün, geçen gününse dündür,
Sevenlerin muradı kaç öğündür?
Yarınların yolunda çiy gülümser.

Ne bülbülün gözündedir bulutlar,
Ne sümbülün nazındadır umutlar,
Çizilmiyor nedense hiç hudutlar,
Gönüllerin elinde çiy gülümser.

Verir mi bal sevilmeden çiçekler?
Muhabbetin izindedir yürekler,
Ne gam bilir, ne dertlidir dilekler,
Hüzünlerin dalında çiy gülümser!

Ne ekmişim ne biçmişim ki heyhat!
Nedir doğum, nedir ölümle maksat?
Duyulmuyor kulaklarımda feryat,
Kelamların dilinde çiy gülümser.

Sergül VURAL

YUNUS EMRE ve TÜRKÇE

İsmail SARIKAYA
i-sarikaya1954@hotmail.com

Yunus Emre'nin şiirlerinde işlediği konular genellikle Kur'ân-ı Kerim ve peygamberimizin hadisleri doğrultusundadır. Yunus Emre, Allâh aşkını, insan sevgisini, vuslât, irşâd, ahlâk, ölüm ve peygamberimizi anlatırken kullandığı dil de Türkçe'dir.

Çünkü onun kaynağı ve haşir-neşir olduğu yer Anadolu'dur ve Anadolu'nun zengin kültürüyle tezyin edilmiş, sanatkârane insanıdır.

Ben ay'ımı yerde gördüm
Ne isterim gök yüzünde
Benim yüzüm yerde gerek
Bana rahmet yerden yağar

Bu sonsuz sevgidendir ki, O'nu Karaman'da, Eskişehir'de, Kula'da, Erzurum'da, Ünye'de, Bursa'da, Bolu'da, Tire'de, Keçiborlu'da, Kırşehir'de, Aksaray'da ve Azerbaycan' da sahiplenmektedir. Bu sahiplenme kavgası, inşallâh ona sayısız fâtihalar şeklinde geri döner olsun, O, Türk halkının gönlünde gerçek değerini çoktan bulmuştur.

Yunus Emre'nin dili XIII ve XIV. yüzyıl Türkçe'sidir. Oğuz lehçesini, en güzide şekilde şiirinin dilinde kullanmış, hem zamanında, hem de zamanın ötesinde ahenk, anlam, duygu ve düşünce deryalarıyla yüklü beyit mücevherleri bırakmıştır. Elbette ki, Yunus Emre'nin saf Türkçe değildir. Fuad Köprülü "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı muhteşem eserinde Yunus Emre Türkçesini "Şeyyad Hamza'nın, Sultan Veled'in, Gülşehri'nin, Âşık Paşa'nın ve Yunus'un eserlerinde de tamamiyle gördüğümüz için, onun divanını en eski Anadolu eserlerinden ayırabiliriz. Ses ve lûgat şekilleri bakımından bu eserlerin ilmî bir tahlili şimdiye kadar yapılmamakla beraber, Azeri lehçesiyle büyük bir yakınlık ve benzerliği olduğu birden bire göze çarpar. Bu eski Anadolu Türkçesi, eski Oğuzcanın daha sonraki ve gelişmiş şeklinden başka bir şey değildir.

Daha çok eskiden beri bir yazı dili mahiyeti almış olan Oğuzca, Türkler Anadolu'ya yerleştikten sonra çevrenin ve daha başka bir takım etkenlerin tesiri altında bazı değişmelere uğramakla beraber yazı dili halinde devam etmiş ve

vücuda gelen eserlerden pek az kısmı ve bir takım kitapları bize kadar gelmiştir ki, onlar sayesinde Anadolu Türkçesi'nin daha sonra, İstanbul'un fethinden sonra aldığı şekilden epeyice ayrı olan bu ilk devirlere mensup olan başka eski eserler arasında ufak-tefek bazı mahalli ayrılıklar bulunması ihtimali varsa da, bu yönün araştırılması önce de söylediğimiz gibi, Yunus Divanı metninin yeniden – en eski şekline göre – tertip ve canlandırılmasına muhtaçtır. Esasen böyle bir çalışma, edebiyat tarihinden çok, dil tarihi için kıymetli olabilir. Herhalde Yunus'un lisanı, başka devir Anadolu eserleri gibi, biraz arkaik olmakla beraber, saf Anadolu Türkçesi'dir. [1]

Yunus Emre Farsçadan Türkçeye geçiş devrinin şairidir. XIII. ve XIV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin bir örneğidir. Sultan Veled ve Âşık Paşa'nın dili de aynıdır. Osmanlıca dediğimiz, "üç dilden mürekkep lisan" henüz kurulmamıştır. Bu bakımdan Sultan Veled'de olduğu gibi Yunus'da da Türkçe, Arapça, Farsça sözler yerine göre, hatta bazı kere vezin yüzünden üç dilde de kullanılmıştır. Söz gelimi Allâh-tanrı ve çalap, cennet-uçmak, cehennem-tamu, günahkâr-mücrim, kâr-assı, Azrail-canalıcı sözlerini kolayca ve kucak kucağa buluruz.

Sultan Veled merkezdedir. Vakıf sağlanmış, Mevlana aşıklarına bir merkez kurulmuştur. Halka yayılan Mevlevilik, yavaş yavaş merkezlere geçecek, kurulmuş Mevlevi köyleri, ancak arşiv kayıtlarında kalacaktır. Yunus Emre ise köyleri gezmekte, halkı kucaklamakta, halka halk diliyle hitap etmektedir. Bu bakımdan, Anadolu'nun dağlarıyla, belleriyle, tabiatıyla ve Türkçeyle haşir-neşir olmaktadır. Gene Yunus bu yüzden, Anadolu'da kurulacak dinî- tasavvufî ve din dışı Türk halk edebiyatının, tükenmez, bulunmaz coşkun ve tek kaynağıdır. Anadolu'da Yunus Emre'den sonra gelen, tasavvuf yolunu izleyen birçok şair, onun geliştirdiği dili, kullanmış, onun kurallarına sıkı sıkıya sahip çıkmışlardır. XVI. yüzyılda Vâhip Ümmî:

Biz Yunus'un sebâkın evlayadan okuduk
Gizli değil belliyiz şimdi zaman içinde

derken, XVII. yüzyılın büyük mutasavvıflarından Niyazi Mısrî'de

Niyazinin ağzından
Yunus durur söyleyen
Herkese çün cân gerek
Yunus durur cân bana

diyerek, Yunus Emre yolunda olduklarını kalben ve lisânen ikrâr etmişlerdir.

Bu sevgi çağlayanının Türkçesi hakkında, Sâmiha Ayverdi'nin görüşleri ise şöyledir. "Cemiyet hamuru yoğuran bu ellerden bir kısmı, devrin ilim ve edebiyat an'anesine uyarak, fikir ve duygu muha-

taplarını Arap ve Fars diliyle terennüm etmişler, bir kısmı ise Türk dili ve millî çeşni ile asırların kulağına peyan göndermişlerdir. Gününü günümüze kadar getiren Yunus, Türkçenin sırlarına hükmedişi, millî zevki okşayan dili ve hür düşünceyi temsil eden tefekkürü ile tasavvuf felsefesinin hudutlarını kudretle çizmiş, bir taraftan da Türkçenin istikbâline hâkim olmayı bilmiştir. Bütün samimi vahdet-î vücud'çular gibi, şer'i teklifi küçümsememiş, fakat hakla hak olmak yolunda aşkı ve aşkı hâl etmek yolunda da ibadet, riyâzat ve ferâgat bir vazife kabul etmiştir.

Mânâ bahrine dalduk vücud seyrünü kılduk
İki cihân sert eser cümle vücudda bulduk
Gice ile gündüzü gökte yedi yıldızı
Levhde yazılan sözü cümle vücudda bulduk

demek suretiyle tam bir vahdet-i vücut tablosu verir. Yunus'un âteşin, derin, berrak, samimi sesi, kâh ümitli, kâh korkulu fakat her zaman vecd ve hikmet taşarak, serdengeçti bir iman heyecanı hararet ve samimiyetle beşeriyete haykırmıştır. Bilhassa insanların şuuraltı hazinelerini dürtüp yüzeye çıkarmak, düşünüp de durutulmamış veya hissî ve fikrî baskılar altında ezilip kalmış duyguları ile karşı karşıya getirmek, ruh muammalarını çözüp kuvvetli ve inandırıcı sesi ve dehası ile millî hafızaya hem en zengin, hem de en sade tablolar çizmek, coşkun ve yatkın mizacın başlıca vasıfları arasındadır. İnsanları terbiyede, aşkı mürebbi ve muallim kabul eden Yunus'a aşk âhlakının en cesur bekçisi de denebilir.

Dögene elsiz gerek, sögene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek, sen derviş olamazsın
Derviş bağrı taş olur, gözü dolu yaş olur,
Koyundan yavaş olur, sen derviş olamazsın

derken, insanoğlunun yıkıcı, zalim ve hoyrat taraflarını da tatlı-sert seslenmesinin faydasına inanmış, aynı zamanda ideal insan tipi kabul ettiği dervişin iç portresini de böylelikle çizivermiştir. Bununla beraber Yunus'un kitleye teklif ettiği afyonlu ve uyuşuk bir hayat anlayışı değil, belki mülâyemetten ziyade tecavüz ve saldırganlığa meyyal olan insandaki irade ve tefekkür unsurunu kontrollü ve uyanık bulundurmak tavsiyesidir.[2]

[1] Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara 1978

[2] Sâmiha Ayverdi, Türk Tarihinde Osmanlı Asırları, İstanbul 1988

İSTANBUL, İSTANBUL

Murat SOYAK

İstanbul, sis ve yağmur… Her sabah yağmur ile uyanıyor. Esmer günler. İnceden yağan yağmur altında Altunizâde sokakları daha bir güzelleşiyor. Yürüdükçe dağılıyor sis. Her adım ile aydınlanıyor yol.

Altunizâde Yurdu ile Göztepe'deki okul arasında mekik dokuyor. İlk günlerin zorlukları yaşanıyor. Büyük şehir, yeni çevre, yeni insanlar… Okul masraflarını nasıl karşılayacak, kazandığı burs yetecek mi? Elde yok, avuçta yok. "Bu gidişat iyi değil; koca şehir İstanbul'da masrafları karşılamak çok zor. Memlekete dönebilirim" diye söylendi. İçinde bir korku, bir kaygı…

Altunizâde sessiz, sakin bugün. Yurt binasından çıkıp bir başına, serazat yürümek istedi. Yukarı caddeye varınca hareketlilik daha bir çoğaldı. "Gözünü sevdiğim İstanbul, çekilen zorluklara, sıkıntılara değersin" dedi. Karacaahmet istikametine doğru yürüyor.

Görkemli çamlar, serviler altında uzun geniş bir alan. Yükselen iri, beyaz mermerler arasında küçük hece taşları da göze çarpıyor. Geçen sene vefat eden babasını hatırladı. "Oğul, bırakma bizi, sen elimizden tut" sözleri içinde yankılandı. Oğlu hep dizinin dibinde olsun isterdi. Hüzün, ağır kara bir bulut gibi çöküyor. Ölüm ve hayat arasında başlayan muhasebe, var oluş sorgusu: Niçin varım, bu gidiş nereye?

Yağmur yağıyor. Kara toprak göz göz kabarıyor. Ağaçların ince uzun dalları duvarı aşmış. Yosun bağlamış taşlar.

Duvarların bazı kısımları yıkılmış. Şehrin dışında, ötesinde değil; içinde, göz önünde mezarlık. İnsana sınırlarını bildiren bir ruh iklimi. Gerçeği unutan insanoğluna bir işaret: "Her nefis ölümü tadacaktır."

Yol boyunca araba kornaları, egzoz dumanları ve çoğalan uğultu. Mahalle arasına dalıp hızlı adımlarla çay ocağına yöneldi. İnsan sıcağı taşıyan çay. Kaynaştıran, yakın eyleyen. Çay çevresinde başlayan, gelişen sohbetler. Karşı masada oturan ihtiyarlar dışarıdaki yağmura aldırmadan derin bir sohbete durmuşlar. Askerlik hatıraları, gençlik günleri, eski İstanbul, memleket meseleleri bir bir sohbete konu oluyor. Tatlı tatlı anlatıyorlar. Hiç acele etmiyorlar. Arada bir gülüşüyorlar. Başları ellerinin arasında düşünüyorlar. "Hey gidi günler hey !.." nidaları duyuluyor. Sohbetin güzelliği sarıp sarmalıyor. İmreniyor onlara. O ihtiyarlarda vefat eden babasından izler, işaretler buluyor. Yağmur damlaları pencereye vurup ince bir çizgi halinde akıyor. Dışarıda gök gürültüsü, şimşek parıltısı…

Hatıralar şimdi kuşlar gibi uçuşuyor. İstanbul'a ilk defa üç yıl önce, yaz tatilinde gelmişti. Fatih semtinde, parklarda bir yaz boyunca ayakkabı boyacılığı yapmıştı. O yıllarda tanımaya başlamıştı hayatı ve derya deniz İstanbul'u.

Bozdoğan kemerleri çevresinde gün boyunca gezindiği günler. Serviler, güller, çay ocakları, parklar ve insanlar, insanlar.... Omzunu kesen ipe aldırmadan Beyazıt'a doğru yola çıktığı o günü hatırladı. Camiler, türbeler yoldaşı. Kuşlar nerede şimdi? Memleketi, annesi burnunda tütüyor. Bazen ağlayacak gibi oluyor. Bir dokunsan bin ah edecek. Ve yorgunluğa aldırmadan yürümeye devam ediyor. Merdivenleri çıkınca bir göz aydınlığı, bir serinlik… Çok renkli, çok sesli bir dünya: Beyazıt Meydanı. Gelenler, gidenler, kalanlar… Bitmeyen telâşe, gün boyu süren koşu. Ve yükselen güneş. Kitapçı dükkânlarına doğru yürüyor. Sırtındaki boyacı sandığını indirip bir nefesleniyor. Sayfaları sararmış, kapakları yorgun, yıpranmış kitaplara yaklaşıyor. Su içer gibi eğiliyor. Kitaplara dokunuyor. İsimlerini okuyor. Sayfalarını çeviriyor. Şimdi alnında boncuk boncuk ter ve ellerinde kitap tozları. Bir müddet duruyor. Oradan hiç ayrılmak istemiyor ama neylersin, serde yoksulluk derdi !.. Çalışmak, kazanmak gerekiyor. İstanbul'u tanımaya çalışırken sarsıldığı, üzüldüğü günler de oluyor. Yalnızlığı, gurbeti, hasreti yaşıyor içinde.

Niğde'den bir umut ile kopup gelmişti. O yaz durmaksızın çalıştı. Bütün emeği, çabası liseye gidebilmek için. Dayısı, ağabeyi "İstanbul'da kal, bir meslek sahibi olursun burada" dediler ama umurunda değil bu sözler. O okumak istiyor, başarmak istiyor. Eylül ayının ilk haftası Niğde'ye döndü. Bir umut ile inanç ile liseye başladı. Yıllar su gibi aktı. Zaman dediğin nedir ki geçip gidiyor. İstanbul'u

hiç unutmadı. Fatih, Saraçhane, Beyazıt Meydanı, Edirnekapı, Eminönü, Süleymaniye, Sultanahmet, Kapalıçarşı, deniz, martılar…"İlle de İstanbul'da okuyacağım" demişti. Ve lise son sınıfta girdiği imtihan neticesinde istediği gerçekleşti. İstanbul'a üç yıl sonra tekrar gidecek olmasına çok sevindi.

"Çay alır mısınız?" diyen garsonun sesiyle ürperdi. Hatıralar sağanağı kesildi birden. Masa üzerinde duran gazeteyi gördü. Sayfaları dağılmış, kırışmış, kirlenmiş. Göz ucuyla okumaya başladı. Kara kara manşetler; ölümler, yıkımlar, parçalanan aileler… Başlayan can sıkıntısı ve keder. İçi kararıverdi. O arada garson, dumanı üstünde çay bardağını masaya bıraktı. Şekeri atıp ağır ağır karıştırdı. "Şu yalan dünyada bir çayımız var" dedi. Bir bardak çay ısıttı içini.

Yağmur dindi. "Kalkıp yürümenin vaktidir" dedi. Çay parasını verip kapıya yöneldi. Dışarıya çıkarken ihtiyarların bulunduğu masaya bir kez daha baktı. Yüzünde ince bir tebessüm belirdi.

Yunmuş-yıkanmış yollar, caddeler… "İstanbul yağmurlu günlerde daha bir güzel" dedi. Tahtaları çatlamış, kırılmış ama yine de direnmiş zamana şu ahşap evler, yıkılmamış. Doğancılar parkından aşağıya doğru kıvrılan yolda yürüyor. Büyük mağazaları, ışıklı vitrinleri, afişleri hızla geçti. Üsküdar meydanına yaklaştığı vakit gökyüzü dört bir taraftan yükselen ezan sesleri ile doldu. Valide Camiisine doğru yürüdü. Büyük kapıdan geçip şadırvana vardı. Su sesi, serinlik ve güvercinler…

*

'Üsküdar Vapur İskelesi' yazısı uzaktan okunabiliyor. Şehir hatları vapuru iskeleye ağır ağır yaklaşıyor. Birden koşuşmaya başladı insanlar. Hep resimlerde, fotoğraflarda, tebrik kartlarında, takvimlerde gördüğü Kız Kulesi şimdi tam karşısında duruyor. Denizin ortasında inceden yükselen, bembeyaz bir yapı yalnızlığı çoğaltıyor. Çağlar geçmiş ve o hep yerinde kalmış. Belli ki çok sevilmiş. Martılar uçuşuyor. Ak köpükler dört bir tarafını çevirmiş. Nazlı, edalı Kız Kulesi hırçın dalgalara hiç aldırmıyor.

Kıyıda üç adamın duruşu dikkatini çekti. Garipliği, yoksulluğu, kimsesizliği duyurur gibiler. Vapurun bacasından yükselen kara dumanlara, kanat çırpan martılara ve dalgalı denize bakıp bakıp konuşuyorlar.

—Taşı toprağı altın dedik de geldik. Hele bak halimize, gün mü gördük sanki!..

—Bu koca şehre koşup gelenler sadece biz miyiz hemşerim? Bizim gibi niceleri burada bir ekmek peşinde. Bir bakıver şu dolup boşalan vapurlara. Sanırsın bütün memleket ahalisi burada. Canını sıkma, Allah bir kapıyı kapatırsa; bin kapıyı açar.

—Hayırlısı birader, her şeyin hayırlısı… Gün doğmadan neler doğar.

—Memleketten dün mektup geldi.

Bizim ufaklık bu sene mektebe başlıyormuş. Bu bayram da gidemedik. Kaldık buralarda. Ah gurbet, ah ayrılık !..

Bu konuşmaları duyunca yüreğindeki memleket hasreti daha bir körüklendi. Annesi her seferinde ağlaya ağlaya yolcu ederdi. Annesini teskin etmeye çalışsa da bir türlü başaramazdı. Ana yüreği işte dayanmaz ki… Kimse görmez sandı ama gözyaşını gizler mi güneş?

Sahil boyunca yürümek istedi. Şu manzarayı saatlerce izlese usanmazdı. "İstanbul'un ihtişamı cihana değer. İçinden deniz geçen şehirde yaşamak ne büyük mutluluk. Eskilerin İstanbul'a 'Dersaadet' dedikleri kadar var. Yedi tepe üzerine kurulan şehir. Burada insanı büyüleyen bir güzellik var" dedi.

Şemsi Paşa Camiisi sade, mütevazı yapısı ile göründü. Hemen yanında Şemsi Paşa Kütüphanesi yer alıyor. İçeri girip kitap rafları arasında bir müddet gezindi. Denize nazır masaya yavaşça oturdu. Yahya Kemal'in "Üsküdar, bir ulu rü'yâyı görenler şehri" mısrasını hatırladı. Üsküdar bir yakını gibi sıcak ve dost bir semt. Anadolu'nun dağlarından, ovalarından, ırmaklarından renkler, sesler, kokular taşıyor. Özünü hiç unutmamış. Rüzgâr karşısında kökleri sağlam, gümrah bir çınar ağacı gibi. Sanki ezelden tanışıp sözleşmişler. Ruhu dinlendiren, insanı yabancılaşmaktan koruyan bir iklim. Çırpınan denize bakıp düşünmeye başladı. "Atalarımız, Bizans'ın son demlerini Üsküdar'dan gözlemişler. İstanbul'u bütünüyle fethetmek muradı ile yaşamışlar. Kutlu muştuya nail olan Sultan Mehmed Han ve o yiğit askerleri… Şehrin iki yakası bir olmuş nihayetinde. Şu yer-gök, şu deniz nice acılara, sevinçlere şahit" dedi.

Oturduğu yerden kalkıp kütüphanenin küçük bahçesine çıktı. Bir süre gezindi. Kadıköy'deki arkadaşı Hayrettin'i hatırladı. "Ne zamandır uğramıyorum Hayrettin'e. Bir hal hatır sorayım" dedi. Otobüs durağına doğru yürüdü.

Bir şehir ki güngörmüş, umur görmüş. Bir şehir ki zaferleri yaşamış, yenilgileri yaşamış. Nice insan gelip gitmiş. Şehir, değirmen misali öğütmüş de öğütmüş. Bazıları elindeki varlığı kaybetmiş. Bazıları da bir iken, bin olmuş. Zenginliğe doymuş. Dara düşen kişiler bir umut ile İstanbul'a koşmuşlar. Her gelen ile çok renkli, çok sesli bir şehir olmuş. Bu iklim nakış nakış işlemiş dilimizi, kültürümüzü. Görkemli medeniyet çatısı altında, asırlarca, birlik içinde yaşamanın sırrı bu şehirde saklı. İstanbul bir şehir olmanın ötesinde derin anlamlar taşıyor. Farklı kavimler, kültürler, diller ve dinler bir ahenk içinde hayatiyetini sürdürmüş. İstanbul, bütün zamanlar için esenlik ve kardeşlik çağrısı.

Halk otobüsüne binmek için sırada bekliyor. Nereye varsa bir kalabalık. Nereye varsa uzun süren bir bekleyiş. Şehir hayatının kolaylıkları olduğu gibi zorlukları da var. Hani derler ya her nimetin bir

külfeti vardır diye.

—İlerleyelim beyler, ilerleyelim, haydi!

—Halk otobüsünde yer bulmak pek zor kardeşim. Çoğu zaman ayakta gidersin.

—Ah maalesef efendim…

—Gençler de çok değişti çok! Büyüğe hürmet kalmamış. Bizim zamanımızda öyle miydi efendim!

—İlerleyelim beyler!

—Nereye ilerleyeceğiz kardeşim, varsa üst kat çıkalım bari!

—Pardon…

—Müsaade eder misiniz? Sağ olun.

—Ne zaman kalkacak bu otobüs? Beklemek de ayrı bir zahmet ya hu…

—İlerleyelim beyler!

—Bir de şu otobüs ilerlese iyi olacak efendim, sanki buraya çakıldık.

—Sabırlı olun, bu otobüsün belli bir saati var.

—Tamam beyler tamam, uzatmayın artık.

Nihayet hareket etti otobüs. Pencereden dışarıyı izliyor. Üsküdar Meydanı, Doğancılar Parkı, Karacaahmet, Haydarpaşa derken bir vakit sonra Kadıköy'e gelmiş oldu. Sahile yakın genişçe bir alan içinde yer alıyor duraklar. Yerde simsiyah yağ ve mazot lekeleri… Denizden gelen bir esinti ile ürperdi. "Canım İstanbul, her köşen başka bir âlem" dedi. Gösterişli, büyük bina ile iskele arasında büfeler, ayakkabı boyacıları, falcılar, çiçek satanlar…

Hayrettin'in dükkânı Kadıköy Postahanesinin hemen yan tarafında yer alan pasaj içindeydi. Alt katta, küçük bir kitapçı dükkânı. Hayrettin ile bir araya geldiklerinde edebiyata, sanata dair konuşurlardı. Yeni kitaplar, yazarlar, şairler üzerine derinleşirdi sohbet. Bazı günler o kitapçı dükkânında kalem sahibi, eser sahibi kişilere rastlamak mümkündü. Alt kata inen merdivenin tam karşısındaki dükkâna baktı ama Hayrettin'i göremedi. Bir süre vitrindeki kitaplara göz gezdirdi. Sonra içeri girip sandalyeye oturdu. "Bu saatte nereye gitti acaba? Neyse, bekleyeceğim artık. Bir kere gelmiş bulunduk" diye söylendi. Raflardaki kitapların bir kısmı eski eser, bir kısmı yeni eser. Tarih, edebiyat, felsefe kitapları ön planda. Raftan bir kitap alıp incelemeye başladı. Bir süre sonra Hayrettin içeriye girdi.

—Hoş geldin kardeş, nerdesin, kaç zamandır gelmiyorsun buralara?

—Fırsat bulup da gelemedim ağabey.

—Hayırdır kardeş, ne var ne yok, neler yapıyorsun?

—Bildiğin gibi ağabey, okul ile yurt arasında devam ediyor hayat. Arada bir çıkıyorum dışarıya, dostlara uğruyorum.

—Eyvallah… Ben çayları söylüyorum.

—Tamam…

—Okula alıştın mı, gidişat nasıl?

—Okul ortamı beni boğuyor. Bazı sıkıntılar var. Beklediğim gibi olmadı

maalesef. Hayallerim vardı ama…

—Evet, anlıyorum. Aksayan yönler her zaman olur dostum. Zamanla işler yoluna girer. Kendini bırakmayacaksın, daima mücadele edeceksin.

—Bir an evvel mezun olsam diyorum.

—Dur bakalım, acele etme, hemen karamsarlığa kapılma.

Çaylar geldi. Elinde tuttuğu kitabı Hayrettin'e gösterdi.

—Bu kitabı okudun mu?

—Evet, birkaç yıl önce okumuştum.

Çaydan bir yudum aldı. Nefeslendi.

—Mazi ve şimdiki zaman… Medeniyetimizin köklü şehri İstanbul… Kültür değişimi sonrasında yaşanan yabancılaşma… Ve aydınların içler acısı durumu… Bir muhasebe şart oluyor değil mi?

—Evet, geçmişten bugüne yaşanan hadiseleri düşündüğümüzde bir muhasebe, sorgulama şart oluyor. Nerede yanlış yapıldı? Yaşanan sorunların temelinde neler var? Bu sorular cevap bekliyor. Derinlikli okumalar ile yeni kapılar açılabilir.

Kitaplardan, yazarlardan, okuldan, şehrin hallerinden, iş durumundan epey konuştular.

—Hayrettin ağabey bu arada çaylar soğudu.

—Çayları hemen tazeleyelim.

—Sağ olasın, teşekkürler…

—İyi ki geldin dostum! İnsanın zehrini insan alır derler.

—Eyvallah, sağ olasın ağabey! Bana şimdilik müsaade…

—Bir çay daha içseydik.

—Başka bir zamana inşaallah. Uğrayacağım birkaç yer daha var. Yine gelirim. Bu kitabı alıyorum. Yaz deftere. Bu ay ilk bursumu alacağım. O zaman öderim tamam mı?

—Aramızda bunlar mesele olmaz dostum. Yeter ki okumaya devam et. Elimden geldiğince yardımcı olurum. Yine görüşelim. Kapım daima açık. Beklerim.

—Tamam, yine gelirim.

Veda edip kitapçı dükkânından ayrıldı. Merdivenlerden çıkıp koridorda ağır ağır yürüdü. "Bu büyük şehirde bir dostun varlığı insana kuvvet veriyor" dedi. Binanın kara demir kapısını açıp dışarıya çıktı.

*

Kadıköy Postahane binasını geçip caddeye vardı. Hızlı adımlarla iskeleye doğru yürüdü. Eminönü vapuruna binip karşıya geçecek. Yarın pazar nasıl olsa; uzun zamandır göremediği akrabalarına uğrayacak.

Vapurun güverte kısmına çıktı hemen. Bir yer bulup oturdu. Rüzgâr saçlarını dağıtıyor. Boğaziçi bütün güzelliği ile arz-ı endam ediyor. Çok katlı binaların gölgesinde kalmamak için çırpınıyor Boğaziçi.

İrili ufaklı gemiler geçiyor. Dalgalı denize baktıkça uçup gidiyor sıkıntılar. Suda mavi-yeşil renklerin ışıltısı bir ferahlık veriyor. Martılar köpüklü sulara doğru hızla kanat çırpıyor. Yolculuk süresince

eksilmeyen kanat şakırtıları… Onlar da bir nimet peşinde.

—Limonata, çay, simit… Var mı isteyen?

Güvertede bu ses bir kez daha duyuldu:

—Limonata, çay, simit… Var mı isteyen?

Kimi gazete okuyor, kimi kitap okuyor, kimi düşünceli, kimi Boğaz'ı seyrediyor. Her insan ayrı bir âlem.

Vapur bir süre sonra Eminönü iskelesine birkaç manevra ile yaklaştı. Seyyar tahta köprüler uzatıldı. Hiç acele etmeden oturduğu yerden kalktı. Ağır ağır çıkışa doğru yürüdü.

Balık-ekmek, yanında turşu… Balık-ekmek iskeleye bağlı sandalın içinde hazırlanıyor. Ortalığı almış bir koku. Umursamadan geçip gitmek öyle kolay değil.

Bab-ı Âli yokuşuna yöneldi. İkindi ezanı okunuyor. Yokuşu çıkıp cadde boyunca yürüdü. İstanbul'da en çok sevdiği, bulunmaktan keyif aldığı semt Cağaloğlu. Sanki geçmiş zaman gölgesi gibi. Buradan nice muharrirler, edipler, şairler, âlimler, mütefekkirler, gönül erleri, erenleri geçti. Onların yetiştirdiği, etkilediği insanları düşündü. Geride bıraktıkları eserleri düşündü. "Bizden sonraya bir güzellik kalacak. Önemli olan hayırla yâd edilmek" dedi. Türbeye varınca durdu. Biraz dinlendi. Divanyolu'ndan aşağı, Sultan Ahmed Camiisi istikametine yöneldi. Her zaman olduğu gibi buralar yine hareketli. İstanbul adeta burada toplanıyor.

Sultan Ahmed Camiisi görkemli duruşu ile hemen dikkat çekiyor. Ne güzel inşâ edilmiş. Karşısında Ayasofya Camii. Aralarında gül alış verişi. Aralarında kendi hallerince bir söyleşi. Meydan yeri düzenlenmiş. Türlü çiçeklerle donatılmış. Abdest alıp cümle kapısından içeri girdi. Büyük kubbe sonsuza çağıran bir gökyüzü gibi. Göz alan mavi çiniler, ateşte açan çiçekler, o ince işçilik. Ve ışık seli… Vakti kuşandı.

Namazdan sonra meydanda biraz gezindi. Etrafı temaşa etti. Sonra yine Divanyolu'na çıkıp Beyazıt'a yöneldi.

"Hız çağında çok şey soluyor, kayboluyor, görünmez oluyor. Anlam buharlaşıyor adeta. Yürümek en iyisi. Tabiat ve şehir yürüdükçe kendisini bize açıyor" dedi.

Gökyüzünde beyaz bulutlar akıyor. Bir dostu çağırır gibi söyledi: "İstanbul, İstanbul daima gönlümdesin."

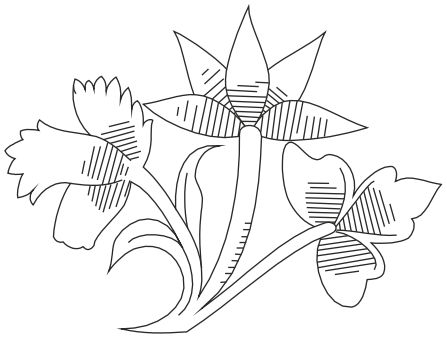

CAFER CABBARLI VE NURU PAŞA

Doç. Dr. Asif Rüstemli*

Azerbaycan'ın istiklal mücadelesi tarihiyle Nuru Paşa (1889 – 1949) kadar sıkı bağlı olan ikinci subay, komutanı düşünmek bile imkânsızdır. Tarihi vatanından farklı olarak Azerbaycan'da daha ünlü olan, tanıtılan ve sevilen Nuru Paşa efsanevi Kafkas İslam Ordusuyla 1918 yılının haziran – eylül aylarında Bakü'ye yürüyerek Azerbaycan Halk Cumhuriyeti tarihinin altın sayfalarını kapsadı ve Kafkasya Türklerinin özgürlük aşklıyla çarpan kalplerini fethetti. Onun muhteşem ve unutulmaz hizmetlerine minnettarlık demeti olarak ünlü şair ve yazarlarımızdan Muhammet Hadi, Ahmet Cevat, Abdulla Şaik, Ümgülsüm, Mirze Bala Muhammatzade, Ali Abbas Müznip, Selman Mümtaz, Abbasağa Nazir ve diğerleri onlarla kaliteli edebi eserler yazmışlar. Bu ünlü söz ustalarının en genç temsilcisi, yetenekli şair ve dramaturg Cafer Cabbarlı'nın (1899 – 1934) kahraman Nuru Paşaya ithaf ettiği sanat incileri abartısız olarak söylenilebilir ki, edebiyat tarihinde özel aşama, istisna önem taşımaktadır.

Aralarında on yaş fark olsa da, genç Cafer basın aracılığıyla Nuru Paşanın savaş yolunu gözlemiş, onun hayat ve çalışmasına ait bilgiler edinerek dram eseri yazma amacına gelmişti. Özellikle Nuru Paşanın yönettiği gönüllü mücahitler takımının 20. yüzyılın başlarında

Osmanlı İmparatorluğunun üç yüz yıldan fazla denetiminde olan şimdiki Libya'nın Trablus, Bengazi, Derne şehirlerinde İtalyanlara karşı mücadele yapması yazarın dikkatini çekmiştir. Böylece de, Cafer Cabbarlı 1917 yılında Nuru Paşanın vatanseverliğini, cesurluğunu, yiğitliğini yansıtan "Trablus Muharebesi" adlı beş perdeli tiyatro oyunu yazdı. Yazar çok genç olsa da bu oyuna kadar "Vefalı Seriye", "Solgun Çiçekler", "Nasrettin Şah" gibi değerli sahne eserleriyle ünlenmişti.

"Trablus Muharebesi" tarihi bir eserdir. Oyunun tanıtımında yazar yazıyordu: "Trablus'ta Türklerle İtalyanlar arasında yapılan savaşı tasvir ediyor. 5 perdeli trajedidir" [1]

Bu oyunda tarihi olayların geniş, edebi manzarası yanında tarihi kişiliklerin de

savaş ortamında askeri profesyonelliği, manevi ahlak özellikleri daha net, büyük ustalıkla verilmiştir. Cabbarlı oyuna dramatik öğeler katarak kahramanlar arasındaki çelişkileri koyulaştırmak çabasında bulunsa da, genellikle gerçeklere sadık kalmıştır. Oyunun birinci perdesinde olaylar İstanbul'da, öteki perdelerdeyse Bengazi'de ve Trablus'ta boy gösterir. İzzet Paşa, Enver Paşa gibi tarihi kişiliklerin eserde yer alması süjeye ilgiyi daha da artırıyor. Kuşkusuz ki, eserin başkahramanı Ramiz'dir. O vatanından uzaklarda kudretli gönüllüler ordusunun komutanlığını yapıyor, mücadeleci ruhu, zeki çağırışlarıyla düşmanlar üzerinde zafer kazanır. Yazar Ramiz karakterini yaratırken onun prototipi Nuru Paşanın fikir ve düşüncelerinden yeterince kadar faydalanmıştır. Beşinci perdede Abdürrahman'ın Halit'e "Biliyor musun Enver Bey Ramiz'i ne karar sever!" (1) söylemesi de bu fikri bir daha onaylıyor. Tüm eser boyunca gözlenilen aşk konuya bazen hazin duygular, bazense sinirli ruh verse de vatanseverlik duyguları ön planda yer almıştı. Ramiz'in timsalinde "Trablus Savaşının" kahramanı Nuru Paşanın mertliği, yılmazlığı, zekâsı, cesareti, efendiliği inandırıcı edebi tonlarla verilmişti. Azerbaycan askeri tarihinin çağdaş araştırıcısı Mehman Süleymanov Kuzey Afrika cephesinde Nuru Paşanın askeri yolunu gözden geçirerek yazıyordu: "Nuru Paşa 1911 yılında Askeri Akademide eğitimini bitirdi. Bundan sonra o, bir sıra askeri görevler taşıdı. 1913 yılında yüzbaşı, 1916 yılında binbaşı ve 1917 yılında yarbay rütbeleri aldı

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Nuru Paşanın askeri yolu genellikle Kuzey Afrika cephesiyle bağlıdır. O Libya'da komutandı ve burada Türkiye'ye ve onun müttefiklerine karşı savaşan kuvvetlerle çarpışmalara komutanlık yapıyordu. Bu sırada yaptığı yiğitliklere göre Nuru Paşa binbaşı rütbesine, 1916 yılında "Altın Onur", 1917 yılında "Altın İmtiyaz", o sıradan Avusturya – Macaristan devletlerinin 3.dereceli madalyasını almıştır. Nuru Paşa Trablus Batı cephesinde İtalyan ordusuna karşı özel yetenek ve kahramanlık sergileyebilmişti. Bunun sonucudur ki, Nuru Paşa tarihi kaynaklarda hem de Trablus Batı Kahramanı olarak anılmakta" (2, 18).

Cafer Cabbarlı "Trablus Muharebesi" tarihi trajedisiyle Nuru Paşayı edebiyata getiren ve sevdiren ilk Azerbaycanlı dramaturgdur. Eserin ilk gösterisi Nevruz Bayramı arifesinde, 10 Mart 1918 yılında Bakü'deki İsmailiye binasında yapıldı. Kapalı gişe oynayan oyunun yönetmeni ve başkahramanı oynayan kudretli sahne ustası Abbas Mirza Şerifzade idi. 16 Mart tarihinde bu oyun aynı mekânda sonuncu kez oynanıldı. Çünkü halk arasında "istiklal mefkûresinin beşiği" adlandırılan muazzam, güzel İsmailiye binası Ermeni barbarları tarafından 18 Mart (31 Mart) 1918 yılında Azerbaycanlıların soykırımı zamanı vahşice yakıldı.

On binlerce Azeri Türkünün amansız-

ca öldürüldüğü Mart Katliamından iki ay sonra Nuru Paşa Trablus – Batı cephesinden geri çağırılarak Azerbaycan'a gönderildi. "O zaman görülmedik bir anarşiye uğramış, öte yandan da Bolşevik saldırısıyla tehdit olunan Gence Nuru Paşayı göklerden inmiş kurtarıcı bir melek gibi karşılamıştı" (3, 39).

Nuru Paşanın komutanlığıyla Kafkas İslam Ordusu Gence'den Bakü'ye kadar olan 362 km. yolun her karışını zor ve kanlı savaşlarla Ermeni – Bolşevik askeri birleşmelerinden kurtardı.

Bakü'nün düşmanlardan

temizlenmesi – değerlendirilmesi zor olan önemli tarihi olaydı. 15 Eylül Kurtuluş Gününü kazan-mak için Osmanlı Ordusunun ve Azer-baycan gönüllülerinin nerdeyse 1000 ki-şiden çok yiğit askeri kahramanlıkla şe-hit olmuş. Onlardan birisi de Niğde'de doğmuş, 22 yaşlı Mehmetçik, Çirkinoğulları soyadını taşıyan Ali Yakup idi.

Azerbaycan Hükümeti 10 Kasım 1918 yılı, Pazar günü Bakü Sosyal Toplantılar Evinde Kafkas İslam Ordusunun Komutanı, General Nuru Paşanın ve onun yiğit subaylarının şerefine Bakü'nün kurtuluşu şerefine ziyafet verdi.

Törene Kuzey Kafkas Müslümanlarının temsilcisi A.Gantemirov, İran'ın Azerbaycan'daki konsolosu, Azerbaycan ve Kafkas İslam Ordusunun subayları, o sıradan da 400 memur, aydınlar, kültür ve sanat adamları katılıyordu. Heyet – i Vükale (Bakanlar Kurumu) Başkanı Fethali Han Hoyski töreni açarak Trablus Savaşı kahramanını, Kafkas İslam Ordusunun Komutanı, 29 yaşlı General Nuru Paşa Hacı Ahmet oğlunu misafirlere takdim ederek dedi ki, Azerbaycan'ın özgürlüğü uğruna savaş meydanlarında Türk kardeşlerimizin kanı bizim Türklerin kanına karışmıştır. Biz kök, soy açısından bir birimize yakınız. Tarihi sınav karşısında şehitlerin kanıyla bu yakınlığı yeniden tazeledik, ayrı düşmüş kavimleri bir birine kaynaştırdık. Azerbaycan'ın özgürlüğü uğruna dökülen bu kan Osmanlı ve Azerbaycan Türkleri arasında sarsılmaz dostluğun, kardeşliğin, kırılmaz bağların kutsal simgesidir. Nuru Paşa bir tek Kafkas İslam Ordusunun değil, bugün Azerbaycan Ordusunun da Başkomutanıdır.

Ziyafet katılımcıları kalbi Türkçülük aşkıyla çarpan, halkın kurtarıcısı ve Bakü Kurtuluş Savaşının galibini alkışlarla karşıladılar.

Azerbaycan Milli Şurasının Başkanı Muhammet Emin Resulzade Bakü'nün kurtuluş gününü istiklal günüyle kıyaslamada tarihi önemini vurgulayarak dedi: "15 Eylül vaki olmasa, herhalde, 28 Mayıs iptidası bir sanayi devriyesini görmeden imtehaye varar, giderdi. Bakü'nün Azerbaycan için sade bir başkent, "can şişesi olduğunu dikkate alırsak, gerçek istiklal gününün 15 Eylül olduğunu kabullenmeliyiz". Sonra yüzünü Nuru Paşaya tutarak fikrini devam ettirdi: "Siyasal ufuklarda kara bulutlar görülür gibidir. Fakat bu kara bulutlara karşı Nurularımızın zulmeti dağıtan nuru var" (4).

Nuru Paşa konuşmacının neye işaret ettiğini yanıtsız bırakmadı: "Kardeş Azerbaycan Türkünün çıkarı her bir Türk için kutsaldır… Eğer Azerbaycan'ın özgürlüğü yolunda yeni kurbanlar gerekse ona da hazırız" (2, 127).

Ziyafet sonrası salona Osmanlı generallerine ait şapkalı, sol göğsü madalyalarla süsletilmiş, yakasından sağ omzuna kadar sarı ipekten sırmalar takılmış, uçları hafifçe yukarı kıvrılmış kara bıyıklı, karayanız, general kıyafetinde bir şahıs girdi. İnsanlar misafiri ilk bakıştan Nuru Paşanın ağabeyi Enver Paşaya benzettir. General kıyafetli kişi salonun Osmanlı subayları oturan yaklaşarak yüce sesle dedi: "Ey kahraman Türklerin yiğit yavruları! Siz şanlı Türk evlatları olduğunuzu Bakü'nün kurtuluşuna varmakla kanıtladınız. Ey Doğu güneşinin sıcak koynunda beslenen özgür Asya' nın sıcakkanlı, yiğit yavruları! Karıncalar gibi ayaklar altında çiğnenmeğe de, hayat mı diyoruz? Hayır, Türk olduğunu anlayan herkes bunu kabul etmez! Yerin üstünde uyumaktansa, altında uyumak daha güzel değil mi? Biz kimseden rahim ummayız. Rahim dilemek bir milletin ölmesi demektir. Silahına güvenmeyen bir millet yüce dağlara bile güvense de, sonunda yıkılacaktır.

Enver Paşanın kıyafetinde monolog söyleyen ünlü sahne ustası Abbas Mirza Şerifzade, monologsa Bakü Teknik Okulunun öğrencisi, genç dramaturg Cafer Cabbarlı'nın "Edirne Fethi" dramından idi. Eser ilk kez Azerbaycan sahnesinde bir yıl önce, 15 Aralık 1917 yılında A.M. Şerifzade'nin yönetmenliğiyle başarıyla oynanmıştı.

Alkış sesleri altında Fethali Han eserin yazarını Nuru Paşaya sundu. Nuru Paşa kalkarak bu orta boylu, karayanız çocuğu bağrına bastı. 29 yaşlı Bakü fatihi, General Nuru Paşayla 19 yaşlı, "Edirne Fethi"nin yazarı, söz komutanı Cafer'le kucaklaştı. İki büyük Türk evladının öz kardeş gibi bir birine sarılmasını kalemle, kılıcın birlik simgesi gibi değerlendirenler de oldu.

Cafer Cabbarlı konuşmasında Türk halının eskiliğinden, zengin kültür ve savaş geleneklerine sahip olmalarından söz etti. "Edirne Fethi"ni bu konuya ithaf ettiğini, Trablus Savaşında Nuru Paşanın bir asker ve kişilik gibi karakterini duyurmakla beraber, Generalin Bakü'nün kurtuluşu uğrundaki zafer yürüyüşünü anlatacak yeni eserini yazacağı sözünü

verdi. Cafer Cabbarlı'nın alevli konuşması Nuru Paşayı hayran bırakmıştı. General ziyafet sonrası "arkadaş" adlandırdığı Cafer'in davetini kabul ederek onun misafiri oldu. Genç olmasına rağmen, yetenekli yazarın büyük ailesi ve daracık evi Generali sıktı. Nuru Paşanın bu yöndeki yardım teklifini Cafer minnettarlıkla geri çevirdi.

Ertesi gün Nuru Paşanın gönderdiği hediyeleri Cafer'in annesi Hacı Şahbike Hanım kabul etmek zorunda kaldı. Bunlar: iki adet nikelli demir yatak, taş ayna, elbise asmak için iki ayaklı askı ve duvar saatinden oluşuyordu.

Haşiye: Bugün C.Cabarlı'nın ev müzesini Nuru Paşanın verdiği hediyeler en değerli eşyalar gibi süslemektedir. Dramaturgun kızı Gülare Cabbarlı diyor ki, Sovyet döneminde Nuru Paşanın bizim ailemize verdiği hediyelerden, babamla görüşmesi konusunu açmak imkânsızdı. Nuru Paşanın ailemize olan saygısını Sona Hanım Cabbarlı hep memnunlukla hatırlıyordu.

Bir hafta sonra, 17 Kasım 1918 yılında Müttefik Devletler Birliğinin askeri bölüklerinin Bakü'ye girmesine ve Mudros Anlaşmasının taleplerine göre Kafkas İslam Ordusu Azerbaycan'dan geri çağrıldı. Nuru Paşa arzunun tersi olarak, Bakü'yü terk etmek zorunda kaldı. C. Cabbarlı ziyafette verdiği sözü tutarak Nuru Paşanın kahramanlığını anlatan "Bakü Muharebesi" eserini yazdı.

Döneminin ünlü basın kurumu olan Basiret gazetesi bu sahne eseri hakkında 13 Eylülde bastığı bildiride yazıyordu: "Azerbaycan Devlet Tiyatrosunda Zilhiccenin 20'si, 16 Eylülde Bakü Türk sahnesi oyuncularının katılımıyla aktör Abbas Mirza Şerifzade'nin yönetiminde Azerbaycan'ımızın başkenti Bakü şehrinde mart katliam olaylarından sonra düşmanlar elinde kalıp sonradan kahraman Türk Ordusu tarafından kuşatılarak kurtuluşunun bir yıllığı dolayısıyla genç şair ve muharrirlerimizden Cafer Cabbarzade'nin yeni yazmış olduğu "Bakü Muharebesi" dramı sahneye koyulacaktır.

Bu trajedide Bakü şehrinde mart olaylarından sonra Müslümanlara edilen zülüm gösterilecektir. Trajedide oynayacaklar: Nuru Paşa, Mürsel Paşa, Muhammet Tevfik Bey, Nuru Paşanın cephede olması ve Bakü'ye saldırı planı yapılması gösterilecektir. Bu trajedi Bakü' nün mart soykırımı olaylarından ta kurtulana kadar ne günler gördüğünü mufassal surette gösterilecektir" (5).

Oyun 16 Eylül 1919 yılında Abbas Mirza Şerifzade'nin yönetimiyle Bakü' nün kurtuluş gününün bir yılığı nedeniyle "Türk Ocağı"nda başarıyla oynandı. Nuru Paşa karakterini ünlü oyunculardan Sıtkı Ruhulla, Tevfik Beyi – Rıza Darablı, Cemil Cahit Beyi – Halil Hüseyinov, Selim Beyi – Ağasadık Geraybeyli büyük ustalıkla oynamıştı.

Nuru Paşanın Kafkas İslam Ordusundan sonraki hayatını anlatan araştırıcılar onun 29 Kasım 1918 yılında Gence'de bulunduğunu, buradan Ardahan – Kars –

Trabzon yoluyla İstanbul'a geldiğini belirtiyorlar. Nuru Paşa İstanbul'da İngilizler tarafından tutuklanarak Batumi Hapishanesine gönderilir. Burada 6 ay ölüm hükmü altında kalıyor. Bir yıl önce Bakü'yü kurtaran kahramanın kurtulması için Azerbaycan Parlamentosunda konuya bakılsa da bir sonuç alınmıyor. 1919 yılının ortalarında Azerbaycanlı Temel Beyin başkanlığıyla Batumi Hapishanesine baskın yapılarak 3 İngiliz subay ve askeri öldürülerek Nuru Paşa kurtarılıyor. O Nahçıvan'dan Karabağ'a geçerek Bakü'ye geliyor ve İngilizlerin Kafkas'taki temsilcisi Uordrop'un telgraflarına dayanarak Cumhuriyetin çöküşüne kadar burada oturuyor. Bir ihtimale göre Nuru Paşa Bakü'nün kurtuluşunun 1.yıldönümü törenlerine katılıyor ve Cafer Cabbarlı'nın "Bakü Muharebesi" oyununu yazarla beraber seyrediyor.

Bu oyunun bilimsel, siyasal ve edebi önemini kısaca değerlendirmeli olursak belirtmemiz gerekir ki: "Bakü Muharebesi" – Azerbaycan'ın 20. yüzyılın başlarında en ağır, çelişkili dönemini edebi boyalarla ve dramatik mecrada kendisinde yansıtan tarihi salnamedir. "Bakü Muharebesi" – zalim ve katil Ermeni silahlı çetelerine, onlara yatalaklık yapan Rus Bolşevizm'ine karşı amansız mücadele yapan General Nuru Paşaya, Mürsel Paşaya, Muhammet Tevfik Beye, Rüştü Türker Beye minnettarlık çelengidir. "Bakü Muharebesi" – Azerbaycan'ın özgürlüğü, bağımsızlığı, bütünlüğü uğruna cesurluk ve kahramanlık göstererek şehit olmuş kardeş Türk Mehmetçiklerinin şerefine yapılmış ilk büyük ve edebi yapıttır. "Bakü Muharebesi" yazarının kişilik bütünlüğünden, sözünde ve işinde titizliğinden, yılmazlığından, merdaneliğinden ve efendiliğinden söz eden, zamanında yazılmış değerli sahne eseridir.

Boşuna değil ki, bu değerli dram eserleri Türkçülük ruhunda yazıldığı için Azerbaycan'da Sovyet rejiminin ilk yıllarında yazarı Olağanüstü Komisyon tarafından tutuklanmış, elyazması yakılmıştır.

Büyük dramaturg Cafer Cabbarlı'nın Kafkas İslam Ordusunun komutanı, General Nuru Paşayla dostluğu, sanat ilişkileri geniş bilimsel araştırmalara ihtiyacı olan ve Azerbaycan – Türkiye kardeşliğine hizmet veren, güncelliğin her zaman koruyan her zaman yaşar millî konulardan biridir.

KAYNAKLAR

1. Cabbarlı Cafer. "Trablus Muharebesi", AMEA M.Fuzuli adına Elyazmalar Enstitüsü. Arşiv – 20, g – 38, f – 16, s.v. – 43.
2. Süleymanov M. "Nuru Paşa", Bakü, Nurlar Yayınevi, 2008, 216 s.
3. Resulzade M.E. Azerbaycan Cumhuriyeti. Bakü, "İlim" 1990ü 116 s.
4. Nuru Paşa Hazretleri Şerefine Büyük Ziyafet. Bakü, "Azerbaycan" gazetesi, 1918, 12 teşrini – sani (kasım), ? 37.
5. "Bakü Muharebesi". "Basiret" gazetesi, Bakü, 1919, 13 Eylül, ? 246.

* Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi

BEKLER GELİNİ DUVAKLAR

Sıcak bir yaz gününde
Böcekler söyleşir koro halinde
Bir baş soğan bir dilim ekmek
Ağustos sıcağında çatlayan karpuz
Yan yana bağdaş kurmak ne güzel
Sevilen dost bir tutam tuz

Bahar bereketidir gelir uzaktan
Ak güvercinlerin kanatları boş değil
Mavi göklerden günışığı aydınlık
Akrep, yelkovan, zaman kutsal
Benzin kokusu hasat gününde
Güneş urmuş başaklara al al

Topraktır dostu cömertçe emziren
Kucağında fışkıran damla damla su
Bizi, sizi içten selamlayan
Kulaç kulaç, yudum yudum mutluluk
Huzura kanmış şadırvanda su
Oylum oylum bereketi kucaklar
Çöl yorgunu bengisu

Kırkikindilere divan durmuş
Filiz filiz, dal dal, el kadar yaprak
Yedi renge bürünmüş eleğimsağma
Gün gelir bizlere ulaşır bayrak bayrak
Sevgi getirir, muştu verir göklerden
Gün aydınlığınca sıcak

Doğrular zamanla birleşir elif üzre
Bir gün ergeç huzura kavuşur
Güneylisi, kuzeylisi, batılısı hepsi
Sevgiler çembere merkezden geçer
Mutlu günlere gebedir şafaklar
Selçukya'da minyatür güzeli
Bekler gelini duvaklar.

Abdülkadir GÜLER

MAZİDE KALMIŞ

Nice işler barınır derin kuyularda
Ömre heba edilir bütün emekler
Vücuda yayılır sıcaklık
Ne alındaki biter
Ne de sırttaki ter
Kuyulardan su çeker anam
Yoksulluk her şeyden beter

Kırkbayırdan kağnı gider
Ay şavkından kalma
Sabahın köründe
Dedemin elinde orak
Zamanı unutmuş Belören' de

Kuşlar öter
Rüzgar çördük ağacının yapraklarını savurur
Komşumun çocuğu evciklere yığılır
Babam çarıklarını bağlar sıkıca
Çarık ayağı sıkar gün boyunca
Günler aylara sığınır
Güzel günler hatırına

Her şey güzel
Yaşamak varken bolluk içinde
Ne dizlerdeki yamalıklar gelir akla
Ne de yağsız yemek, buğdaysız ekmek
Şimdi her ne varsa bini bin para
Ne varsa yoksullukta varmış
Her şey mazide kalmış

Osman AYTEKİN

İsmail Özmel

Denemeler Yorumlar

salkımsöğüt

Salkımsöğüt Yayınevi

www.salkimsogut.com

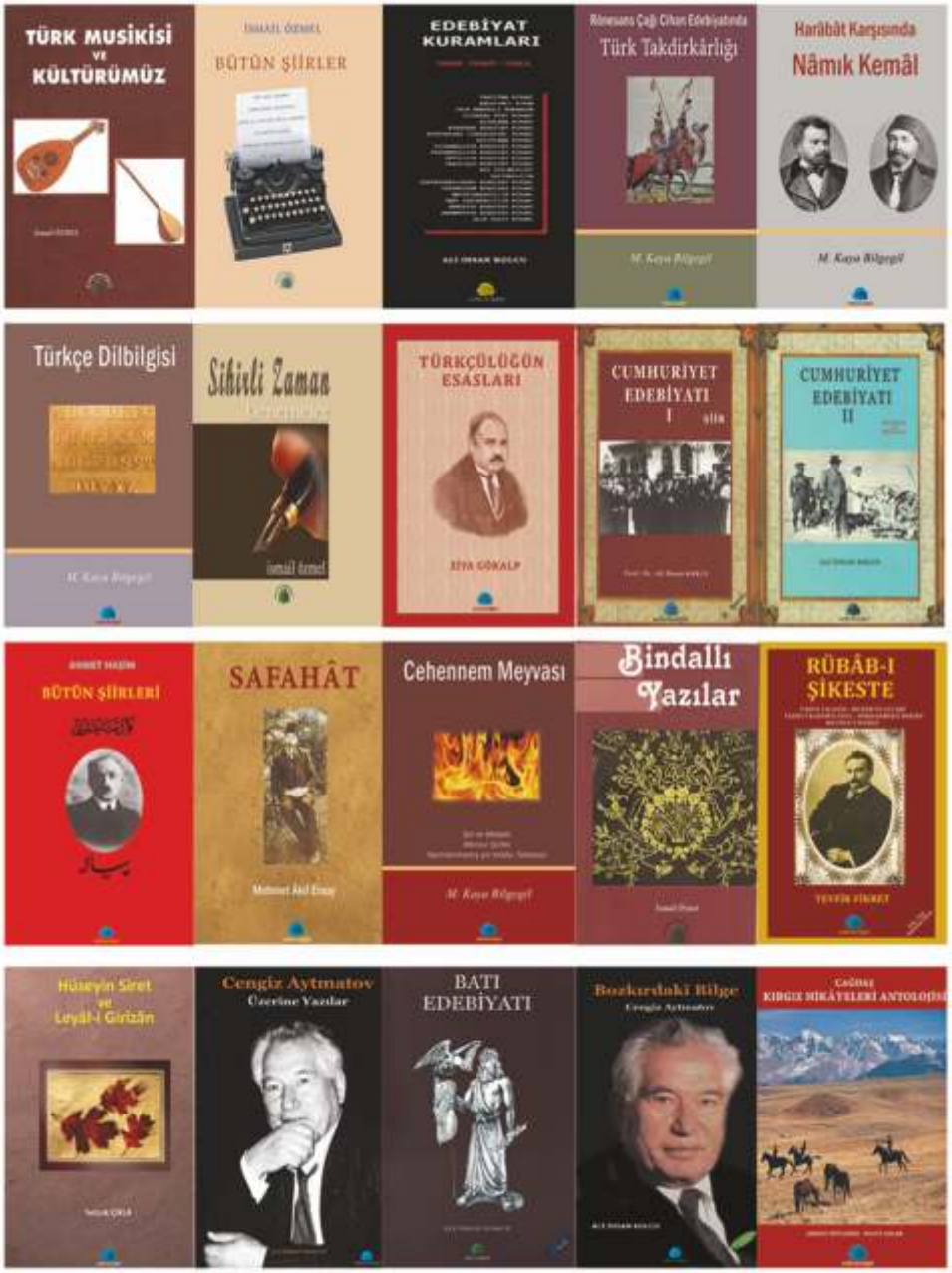

Adres: Cumhuriyet Caddesi Kamilağa Sokak 29-C Tel&Fax:0442 235 65 70

e-mail:salkimsogutyayincilik@mynet.com-salkimsogutyayinevi@gmail.com

ERZURUM

Karan Ofset & Form 233 66 22 • NİĞDE